

Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή
Hellenic Parliamentary Budget Office

ΕΚΘΕΣΗ Γ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2018

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2018

www.pbo.gr

[κενή σελίδα]

Στη μνήμη του Χρήστου Γιαννακόπουλου (1955-2018)
Προϊστάμενου Διεύθυνσης Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης
στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

[κενή σελίδα]

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή αφορά το τρίτο τρίμηνο του 2018. Σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες εκθέσεις δεν περιλαμβάνει ειδικά θέματα τα οποία εφεξής θα δημοσιεύονται ξεχωριστά.

Για τη σύνταξη της έκθεσης χρησιμοποιήθηκαν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία στα οποία μπορεί να μεταβεί κανείς μέσω των ηλεκτρονικών συνδέσμων στις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου αλλά και μη δημοσιευμένα στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Ευχαριστούμε το Υπουργείο Οικονομικών (ιδιαίτερα το ΓΛΚ και τον ΟΔΔΗΧ), την Τράπεζα της Ελλάδος, το Υπουργείο Εργασίας και την ΑΑΔΕ για την παροχή πρόσθετων στοιχείων και διευκρινίσεων. Ενδεχόμενα λάθη και παραλείψεις είναι αποκλειστική ευθύνη του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Η Επιστημονική Επιτροπή:

Άγγελος Κανάς

Παναγιώτης Κωνσταντίνου

Ναπολέων Μαραβέγιας

Αθανάσιος Ταγκαλάκης

Ο Συντονιστής:

Φραγκίσκος Κουτεντάκης

[κενή σελίδα]

Περιεχόμενα

Σύνοψη	9
Summary.....	12
1. Μακροοικονομικές εξελίξεις	15
1.1. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Περιβάλλον	15
1.2. Εγχώριο Περιβάλλον	16
ΑΕΠ και συνιστώσες	16
Ρευστότητα.....	18
Πληθωρισμός	18
Εξωτερικός τομέας	19
Ανεργία.....	20
Απασχόληση	21
Ροές μισθωτής εργασίας.....	21
Αμοιβές.....	21
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	22
2.1. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα χωρών Ευρωζώνης (Eurostat 2017)	22
2.2. Δημοσιονομικά στοιχεία εννιαμήνου 2018	25
Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις.....	27
2.3. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου	29
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου.....	29
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογουμένων	29
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων	32
2.4. Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων.....	33
2.5. Συγκριτική παρουσίαση εσόδων από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές (Έκθεση ΟΟΣΑ)	34
Φορολογικά έσοδα ανά είδος φόρου	35
3. Διαρθρωτικές εξελίξεις.....	38
3.1. Κοινωνική πολιτική.....	38
Στοιχεία εκτέλεσης προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης 2018	38
Προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων	39
Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης	40
3.2. Τράπεζες.....	41
Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα.....	41
3.3. Αποκρατικοποιήσεις	42

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1. ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)	16
Πίνακας 2. Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA 2017	23
Πίνακας 3. Πρωτογενές αποτέλεσμα, ισοζύγιο και ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης χωρών Ευρωζώνης, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ).....	23
Πίνακας 4. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης, Ιανουάριος-Σεπτέμβριος.....	26
Πίνακας 5. Κατανομή οφειλετών	31
Πίνακας 6. Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης.....	38

Ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Πληθωρισμός Εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού.....	19
Διάγραμμα 2. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εκατ. ευρώ)	19
Διάγραμμα 3. Ποσοστό Ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη.....	20
Διάγραμμα 4. Επικαιροποιημένο πρωτογενές και συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (κατά ESA) χωρών Ευρωζώνης, 2017	24
Διάγραμμα 5. Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές, σε μηνιαία σωρευτική βάση, Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ.....	27
Διάγραμμα 6. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ.....	29
Διάγραμμα 7. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων (εκατ. ευρώ).....	30
Διάγραμμα 8. Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα (εκατ. ευρώ).....	31
Διάγραμμα 9. Αποδόσεις 10ετών ομολόγων	33
Διάγραμμα 10. Φορολογικά έσοδα και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωζώνης το 2016.....	34
Διάγραμμα 11. Μεταβολή του συνόλου των φορολογικών εσόδων και των ασφαλιστικών εισφορών ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ των ετών 2007-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης. ..	35
Διάγραμμα 12. Έσοδα ανά κατηγορία στις χώρες της Ευρωζώνης	36
Διάγραμμα 13. Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, δις ευρώ	41

Σύνοψη

Η πορεία της ελληνικής οικονομίας διατηρεί τα θετικά στοιχεία και στο τρίτο τρίμηνο του έτους. Ο ρυθμός μεγέθυνσης (δεύτερο τρίμηνο) παραμένει θετικός στο 1,8% (έναντι 2,5% στο πρώτο τρίμηνο), η απασχόληση τον Αύγουστο αυξήθηκε 2,3% σε ετήσια βάση, η ανεργία μειώθηκε στο 18,9% και οι μισθοί αυξάνονται (2,6% στο δεύτερο τρίμηνο). Η εκτέλεση του προϋπολογισμού είναι βελτιωμένη κατά περίπου 1 δις ευρώ σε σχέση με πέρυσι.

Λιγότερο ενθαρρυντική είναι η εξέλιξη του πληθωρισμού (ΕΔΤΚ) που βρίσκεται στο 1,1% ενώ ο πυρήνας του πληθωρισμού παραμένει ιδιαίτερα χαμηλός στο 0,4%. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών έχει διευρυνθεί στα 910 εκατ. ευρώ σε σχέση 52 εκατ. ευρώ πέρυσι, κυρίως λόγω των πληρωμών και εισπράξεων εισοδημάτων από και προς το εξωτερικό αλλά και της ταχύτερης αύξησης των εισαγωγών από τις εξαγωγές.

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου μειώθηκαν τον Σεπτέμβριο ύστερα από μια παροδική αύξηση τον Αύγουστο, που οφείλεται στην ημερομηνία πληρωμής των φόρων εισοδήματος και τις συνακόλουθες επιστροφές. Για τον ίδιο λόγο καταγράφηκε αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορολογουμένων τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο, ανατρέποντας την οριακή μείωση που καταγράφηκε στο δεύτερο τρίμηνο. Παρόλα αυτά οι εισπράξεις ληξιπρόθεσμων οφειλών συνεχίζουν να αυξάνονται και η δημιουργία νέων να μειώνεται.

Οι έως τώρα διαθέσιμοι βραχυχρόνιοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας καθώς και οι δείκτες οικονομικής εμπιστοσύνης υποδηλώνουν ότι θα συνεχιστεί η ανάκαμψη της οικονομίας, παρά την αύξηση της αβεβαιότητας για την πορεία της παγκόσμιας και ευρωπαϊκής οικονομίας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις τις Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο ρυθμός μεγέθυνσης προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 2,0% το 2018. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η εν λόγω έκθεση, ο ρυθμός μεγέθυνσης αναμένεται να παραμείνει σταθερός στο 2,0% την περίοδο 2019-2020 (έναντι 2,3% για το 2019 στην προηγούμενη πρόβλεψη) στο βαθμό που υλοποιηθούν όλα τα ψηφισμένα μέτρα οικονομικής πολιτικής, τα οποία οδηγούν σε υπέρβαση των στόχων για το πρωτογενές πλεόνασμα (3,9% του ΑΕΠ έναντι στόχου 3,5% το 2019). Σύμφωνα πάντα με την έκθεση, η διατήρηση της προσωπικής διαφοράς στις συντάξεις είναι συμβατή με την επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ και ταυτόχρονα συνεπάγεται ελαφρά δημοσιονομική χαλάρωση (όπως είχαμε επισημάνει και στην Γνώμη του Γραφείου για το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού 2019) και άρα μεγαλύτερη ώθηση στην οικονομική μεγέθυνση, που σε αυτή την περίπτωση προβλέπεται στο 2,3% το 2019.

Η γενική εικόνα κρίνεται ως θετική, παραμένουν όμως κάποιες σημαντικές εστίες αβεβαιότητας. Η περαιτέρω κλιμάκωση των εμπορικών εντάσεων θα μπορούσε να οδηγήσει σε επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και κατ' επέκταση να επηρεάσει αρνητικά τις εξαγωγές και τον ρυθμό μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας. Η συνέχιση των αναταράξεων στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές εξαιτίας ταχύτερης ανόδου των αμερικανικών επιτοκίων και ανατίμησης του δολαρίου και οι συνεπακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις στις αναδυόμενες οικονομίες που έχουν μεγάλο μέρος του χρέους τους εκφρασμένο σε δολάρια καθώς και η συνέχιση των εντάσεων στις σχέσεις ΕΕ-Ιταλίας

θα μπορούσαν να αυξήσουν την αποστροφή κινδύνου των διεθνών επενδυτών. Κάτι τέτοιο θα είχε αρνητικές επιπτώσεις, καθώς θα οδηγούσε σε αύξηση του κόστους εξυπηρέτησης του ελληνικού δημόσιου χρέους, γεγονός που θα αποθάρρυνε νέες εκδόσεις ομολόγων και θα δρούσε ανασταλτικά στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος προσαρμογής τον περασμένο Αύγουστο, οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων του ελληνικού δημοσίου βρίσκονται σε επίπεδα άνω του 4%, κυρίως λόγω της Ιταλίας. Παρά τις υψηλές αποδόσεις, η ύπαρξη του ταμειακού αποθέματος ασφαλείας διασφαλίζει την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της γενικής κυβέρνησης για διάστημα τουλάχιστον δύο ετών και επιτρέπει την προσεκτική και καλά σχεδιασμένη επάνοδο στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου. Ωστόσο, αυτό δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε εφησυχασμό καθώς η επιστροφή στις διεθνείς αγορές με βιώσιμους όρους είναι το τελικό κριτήριο για το εάν τελικά η χώρα θα καταφέρει να ξεπεράσει οριστικά την μακρόχρονη κρίση.

Επιπρόσθετα, οι αποδόσεις των τίτλων του δημοσίου επηρεάζουν το σύνολο των εγχώριων επιτοκίων και διατηρούν σε υψηλά επίπεδα το κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, δρώντας αποτρεπτικά για την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων. Συμπληρωματικά σε αυτό, το υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων των τραπεζών, περιορίζει τις δυνατότητες του τραπεζικού συστήματος να χρηματοδοτήσει τις εγχώριες επενδύσεις και την ανάκαμψη της οικονομίας. Το ενδεχόμενο μιας βραδύτερης από την αναμενόμενη αύξησης των επενδύσεων το 2019, σε συνδυασμό με μία ταχύτερη επιβράδυνση της εξωτερικής ζήτησης για τα εγχώρια αγαθά και υπηρεσίες θα μπορούσε να οδηγήσει σε επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης για το επόμενο έτος.

Σημαντική πηγή αβεβαιότητας αποτελεί και η κλιμάκωση των δημοσιονομικών πιέσεων υπό το βάρος δικαστικών αποφάσεων που ακυρώνουν εφαρμοσμένες μισθολογικές και συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις. Η πρόσφατη νομοθετική παρέμβαση για καταβολή των αναδρομικών ποσών σε μισθωτούς και συνταξιούχους των ειδικών μισθολογίων που προέκυψαν από τις δικαστικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αποτελεί μια πράξη συμμόρφωσης στη συνταγματική νομιμότητα. Ωστόσο, προκύπτουν ζητήματα ίσης μεταχείρισης καθώς δεν είναι απόλυτα σαφές γιατί οι μισθολογικές και συνταξιοδοτικές περικοπές ήταν συνταγματικές σε κάποιες κατηγορίες δημόσιων λειτουργών αλλά αντισυνταγματικές σε κάποιες άλλες. Αυτό με τη σειρά του μπορεί να εγείρει επιπλέον δικαστικές διεκδικήσεις από άλλες κατηγορίες μισθωτών ή συνταξιούχων με σημαντικό δημοσιονομικό ρίσκο.

Η αβεβαιότητα αυτή θα μπορούσε να ενισχυθεί λαμβάνοντας υπόψη ότι η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε εκλογικό κύκλο με εντεινόμενο πολιτικό ανταγωνισμό ο οποίος μπορεί να στείλει αντιφατικά μηνύματα όσον αφορά τις δεσμεύσεις της οικονομικής πολιτικής και να διαταράξει τις ευνοϊκές προσδοκίες που έχουν διαμορφωθεί.

Μια ακόμα εστία αβεβαιότητας προέκυψε από πρόσφατες υποθέσεις που έλαβαν ιδιαίτερη δημοσιότητα και σε διεθνές επίπεδο. Αυτές αφορούν στις δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις της εισηγμένης εταιρείας Follie Follie και την παραβίαση των κεφαλαιακών ελέγχων της Κίνας από ελληνική επιχείρηση με τη χρήση των συστημάτων πληρωμών POS ελληνικής συστημικής τράπεζας. Τέτοιες υποθέσεις δημιουργούν αμφιβολίες για τις διαδικασίες εταιρικής διακυβέρνησης και την επάρκεια των εποπτικών

αρχών και δεν συνεισφέρουν στην εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης στην επενδυτική κοινότητα.

Συναφές με το παραπάνω είναι και το γεγονός ότι η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας παραμένει χαμηλή σε σχέση με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και εμφανίζει τάσεις επιδείνωσης (παρά τη σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους). Ενδεικτικά, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα (Doing Business Report, Οκτώβριος 2018) η Ελλάδα κατατάσσεται στην 72 θέση μεταξύ 190 χωρών το 2018 έναντι της 67^{ης} και 61^{ης} θέσης αντίστοιχα το 2017 και το 2016. Επίσης ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index) του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum, Οκτώβριος 2018), κατατάσσει την Ελλάδα στην 57^η θέση ανάμεσα σε 140 χώρες καταγράφοντας υποχώρηση 4 θέσεων σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο.

Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης είναι πρωτίστως ζήτημα θεσμικού πλαισίου και διαμόρφωσης των κατάλληλων μηχανισμών ρύθμισης και ελέγχου που διασφαλίζουν ότι τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας λειτουργούν με διαφανείς κανόνες ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα δημοσιονομικής ανευθυνότητας, χειραγώγησης αγορών και μονοπωλιακές καταστάσεις.

Η προτιθέμενη αναθεώρηση του Συντάγματος αποτελεί μια ιστορική ευκαιρία να εκσυγχρονιστεί το ανώτατο θεσμικό πλαίσιο της χώρας προκειμένου να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών, να διασφαλίζει την ισότητα απέναντι στο νόμο, να προάγει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία και εν τέλει να ενισχύει την αξιοπιστία της Πολιτείας. Είναι άλλωστε ευρέως αποδεκτό ότι το Σύνταγμα μιας χώρας συνδέεται με την οικονομική της ανάπτυξη εξασφαλίζοντας σταθερότητα, αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα της διοίκησης και των θεσμών.

[κενή σελίδα]

Summary

The Greek economy remained in positive course in the third quarter of the year. Growth rate (second quarter) stood at 1.8% (compared with 2.5% in the first quarter), employment rose 2.3% y-o-y in August, unemployment fell to 18.9% and wages increased (2.6% in the second quarter). Budget execution is improved by about one billion euros compared to last year.

Less encouraging is the inflation rate (HICP), at 1.1% in September, with core inflation even lower, at 0.4%. Current account deficit widened to 910 million euros, compared to 52 million euros last year, mainly due to income transfers to and from abroad as well as imports rising faster than exports.

General Government arrears decreased in September after a temporary increase in August, due to payment deadlines for income taxes and subsequent refunds. For the same reason, tax arrears also increased in July and September, reversing the marginal decrease recorded in the second quarter. However, collection rates keep rising and creation rates declining.

Short-term economic activity and sentiment indicators suggest that the recovery continues, despite increasing uncertainties for the global and European economy. According to the European Commission's autumn forecast, growth is projected to reach 2.0% in 2018 and remain stable at 2.0% in 2019-2020 (from 2,3% In 2019 in previous forecast) assuming full implementation of legislated measures, leading to an over-achievement of the primary surplus targets (3.9% of GDP against a 3.5% target in 2019). According to the report, the policy change scenario (i.e. maintaining the “personal difference” for older pensioners) is consistent with achieving the primary surplus target of 3.5% of GDP. In addition, this slight fiscal loosening will imply a stimulus to economic growth, which, in this case, is projected at 2.3% in 2019.

Although the broad picture is positive, there are certain major sources of uncertainty. The further escalation of international trade tensions could lead to a slowdown in global economic growth and, by extension, could negatively affect exports and the growth rate of the Greek economy. Continued turbulence in international financial markets due to higher US interest rates and a stronger US dollar could carry a negative impact on emerging economies with dollar-denominated debt. Tensions in EU-Italy relations could increase risk aversion of international investors increasing public debt servicing cost and discouraging new bond issues and foreign investment.

It is important that even after the successful completion of the adjustment program last August, the ten-year Greek government bond yields remain above 4%, mainly due to events in Italy. Despite high yields, the cash buffer ensures that the general government's financing needs can be met for at least two years and allows for a careful and well-planned return to international capital markets. However, this should not lead to complacency as full access to international markets on sustainable terms will be the ultimate criterion of Greece finally overcoming the prolonged crisis.

Moreover, government bond yields push upward all domestic interest rates, maintaining high borrowing costs for businesses and households and discouraging investment projects. In addition, high non-performing exposures limit domestic banks' ability to finance domestic investment and recovery. The possibility of a less robust increase in investment in 2019,

coupled with a faster slowdown in external demand for domestic goods and services, could lead to a slowdown in growth rates over the coming year.

Another source of uncertainty is the escalation of fiscal pressures under the weight of court rulings that roll back implemented wage and pension arrangements. The recent legislative intervention to refund previous cuts on employees and pensioners of the special wage grid (resulting from Council of State rulings), is an act of compliance with constitutional legality. However, issues of equal treatment arise as it is not entirely clear why wage and pension cuts were constitutional in some categories of public officials but unconstitutional in others. This, in turn, could raise further court claims from other categories of employees or pensioners with significant fiscal risk.

This uncertainty could be enhanced by taking into account that Greece is entering an electoral cycle with growing political tensions that can send contradictory messages regarding the economic policy commitments and disrupt the favorable expectations that have arisen.

Another source of uncertainty has emerged from recent cases that gained international publicity. These refer to the financial statements of the listed company Folli Follie and the violation of China's capital controls by a Greek company using POS payment systems of a Greek systemic bank. Such cases raise doubts about corporate governance procedures and the adequacy of supervisory authorities, undermining confidence in the investment community.

Related to this is the fact that the structural competitiveness of the Greek economy remains low compared to other European countries and shows deteriorating trends (despite a significant improvement in cost competitiveness). Indicatively, according to the World Bank (Doing Business Report, October 2018), Greece ranks 72nd among 190 countries in 2018 compared to 67th and 61st respectively in 2017 and 2016 respectively. Also, the Global Competitiveness Index of the World Economic Forum (October 2018) ranked Greece in 57th place among 140 countries, recording a 4-point decline over the previous year.

Restoring confidence is primarily a matter of institutional framework and appropriate checks and balances ensuring that both the public and the private sector operate under transparent rules, in order to avoid fiscal irresponsibility, market manipulation and monopoly situations.

The intended Constitutional reform is a historic opportunity to modernize the country's supreme institutional framework to protect citizens' rights, ensure equality against the law, promote transparency and accountability, and ultimately enhance the credibility of the State. It is widely accepted that a country's constitution is linked to its economic performance ensuring stability, credibility and efficiency of administration and institutions.

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις

1.1. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει την ανοδική της πορεία με τις προβλέψεις του ΔΝΤ για το 2018 και 2019 να έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω και να παρουσιάζουν πλέον μια τάση σταθεροποίησης (3,7% το 2017 και 3,7% για το 2018 και το 2019).

Ωστόσο η δυναμική της διαφοροποιείται τόσο μεταξύ των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών (World Economic Outlook, Οκτώβριος 2018 - ΔΝΤ). Στις ανεπτυγμένες χώρες, η μεγέθυνση για το 2017 ήταν 2,3% με τις προβλέψεις να ανέρχονται στο 2,4% για το 2018 και 2,1% για το 2019. Η χαμηλότερη του αναμενόμενου ανάπτυξη το πρώτο εξάμηνο του 2018 και η εκτιμώμενη αρνητική επίδραση των εμπορικών φραγμών είναι οι κύριες συνιστώσες για τους χαμηλότερους αναμενόμενους ρυθμούς μεγέθυνσης. Η οικονομία των ΗΠΑ συνεχίζει να επιταχύνει σε αντίθεση με την Ευρωζώνη και την Ιαπωνία που παρουσιάζουν σημάδια επιβράδυνσης. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι προβλέψεις του ΔΝΤ για το 2018 και το 2019 έχουν αναθεωρηθεί προς τα κάτω και υποδηλώνουν μια σταθεροποίηση της μεγέθυνσης στα επίπεδα του 2017 (4,7%) εξαιτίας κυρίως της επίδρασης των εμπορικών φραγμών στην Κίνα και άλλες αναπτυσσόμενες οικονομίες στην Ασία, της επανεισαγωγής των αμερικανικών κυρώσεων στο Ιράν, της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Τουρκία και στην Αργεντινή και των χαμηλότερων ρυθμών μεγέθυνσης στην Βραζιλία και το Μεξικό. Για τις αναδυόμενες οικονομίες, όπως Αργεντινή και Τουρκία, σημαντικό ρόλο για την επιβράδυνση της ανάπτυξής τους έπαιξε η ξαφνική διακοπή εισροής ξένων κεφαλαίων στην οικονομία.

Σύμφωνα με τις φθινοπωρινές Προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η ώθηση που είχε η Ευρωπαϊκή οικονομία λόγω της ανάκαμψης της παγκόσμιας ανάπτυξης και του εμπορίου αρχίζει να μειώνεται καθώς οι προοπτικές της παγκόσμιας ανάπτυξης εξασθενούν και οι εμπορικές εντάσεις έχουν αυξηθεί. Η μεγέθυνση της οικονομίας της Ευρωζώνης προβλέπεται να παραμείνει θετική για το 2018-2020 αλλά με φθίνοντα ρυθμό. Συγκεκριμένα, για το 2018 προβλέπεται μεγέθυνση 2,1% (από 2,7% το 2017), για το 2019 1,9% και για το 2020 1,7%. Αντίστοιχα, η παγκόσμια οικονομία προβλέπεται να επιτύχει ρυθμούς μεγέθυνσης 3,7% για το 2018 και σταθεροποιείται στο 3,5% το 2019 και 2020.

Η θετική πορεία της παγκόσμιας και της ευρωπαϊκής οικονομίας μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από μια σειρά κινδύνων όπως:

- Η κλιμάκωση των εμπορικών εντάσεων που πλέον ήδη επηρεάζει αρνητικά το διεθνές εμπόριο.
- Η πιθανή αύξηση της τιμής του πετρελαίου και η συνακόλουθη αύξηση του κόστους ενέργειας, η οποία ενδέχεται να προκύψει ως αποτέλεσμα της επιβολής κυρώσεων από τις ΗΠΑ στο Ιράν.
- Η επίδραση που μπορεί να έχει στις αναδυόμενες οικονομίες η άνοδος των αμερικανικών επιτοκίων και η ανατίμηση του δολαρίου. Ιδιαίτερα οι χώρες που έχουν σημαντικό μερίδιο του χρέους τους σε ξένο νόμισμα, είναι οι πιο εκτεθειμένες σε αναταραχές στις αγορές συναλλάγματος.
- Η διαδικασία εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. και η διαφαινόμενη ένταση στις σχέσεις ΕΕ – Ιταλίας.

1.2. Εγχώριο Περιβάλλον

ΑΕΠ και συνιστώσες

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η ελληνική οικονομία παρουσίασε θετικό ρυθμό μεγέθυνσης 1,8% το δεύτερο τρίμηνο του 2018 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017 (έναντι 2,2% στην Ευρωζώνη), συνεχίζοντας την αυξητική πορεία των προηγούμενων τριμήνων του 2017, αν και με μειωμένο ρυθμό. Ο ρυθμός μεγέθυνσης του πρώτου τριμήνου αναθεωρήθηκε προς τα πάνω στο 2,5%.

Η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας σε ετήσια βάση οφείλεται κυρίως στην ιδιαίτερα θετική επίδοση των Εξαγωγών (+9,4%), ενώ και οι Εισαγωγές αυξήθηκαν (+4,3%). Αντίθετα, οι Επενδύσεις κατέγραψαν πτώση (-5,4%) σε ετήσια βάση ενώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο παρέμειναν αμετάβλητες (0,0%). Η Ιδιωτική Κατανάλωση παρουσίασε αξιόλογη άνοδο (+1,0%) ενώ η Δημόσια Κατανάλωση μειώθηκε (-2,0%).

Πίνακας 1. ΑΕΠ και συνιστώσες, ποσοστιαίες μεταβολές (%)

		2017-Q2	2017-Q3	2017-Q4	2018-Q1	2018-Q2
Ιδιωτική Κατανάλωση	ετήσια	0,6	-0,1	-0,6	0,0	1,0
	τριμηνιαία	-0,4	-0,1	0,0	0,5	0,6
Δημόσια Κατανάλωση	ετήσια	-2,1	-1,1	2,1	0,1	-2,0
	τριμηνιαία	2,0	2,0	-1,9	-1,8	-0,2
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	ετήσια	1,1	-8,3	29,0	-10,3	-5,4
	τριμηνιαία	-5,1	-5,8	39,5	-28,0	0,0
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	9,3	7,6	5,5	8,0	9,4
	τριμηνιαία	2,6	5,5	-2,0	1,8	3,9
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	ετήσια	4,8	9,2	5,0	-3,1	4,3
	τριμηνιαία	-2,6	0,6	1,7	-2,8	4,8
ΑΕΠ	ετήσια	1,5	1,5	2,0	2,5	1,8
	τριμηνιαία	0,9	0,5	0,2	0,9	0,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μείωση των επενδύσεων οφείλεται κατά κύριο λόγο στις υποκατηγορίες Μεταφορικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα (-48,76% σε ετήσια βάση και -28,14% σε τριμηνιαία). Αντίθετα, οι άλλες κατηγορίες επενδύσεων παρουσίασαν θετική ετήσια μεταβολή κατά το δεύτερο τρίμηνο (Κατοικίες 5,12%, Άλλες Κατασκευές 6,90%, Εξοπλισμός Πληροφορικής και Επικοινωνίας 15,36%, Μηχανολογικός Εξοπλισμός και Οπλικά Συστήματα 19,30%).

Αναφορικά με τους βραχυχρόνιους δείκτες, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (Economic Sentiment Index - ESI) διαμορφώθηκε στο 101,0 τον Οκτώβριο, αυξημένος σε σχέση με ένα χρόνο πριν (98,6) και σχεδόν αμετάβλητος από τον Σεπτέμβριο (101,3). Ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής παρουσίασε τον Αύγουστο ετήσια αύξηση 2,0% έναντι 4,1% πέρσι. Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο του Αυγούστου είναι αυξημένος κατά 4,8% σε σχέση με τον Αύγουστο του προηγούμενου έτους ενώ ο Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο αυξήθηκε κατά 1,9% σε ετήσια βάση την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου έναντι 2,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2017. Τέλος, ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη Μεταποίηση (PMI) ανήλθε στις 53,1 μονάδες τον Οκτώβριο, ελαφρώς μειωμένος σε σχέση με τον Σεπτέμβριο (53,6) αλλά και σε σχέση με τον Αύγουστο που βρισκόταν στις 53,9 μονάδες. Παρόλα αυτά παραμένει σταθερά σε επίπεδα άνω των 50 μονάδων, που υποδηλώνουν επέκταση της μεταποίησης η οποία αποδίδεται στην παραγωγή και τις νέες παραγγελίες μεταξύ των οποίων και από το εξωτερικό, για περισσότερο από ένα χρόνο.

Με βάση τα ανωτέρω, αναμένεται να συνεχιστεί η ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο ρυθμός μεγέθυνσης αναμένεται να παραμείνει σταθερός στο 2,0% την περίοδο 2018-2020 στο βαθμό που υλοποιηθούν όλα τα ψηφισμένα μέτρα οικονομική πολιτικής, τα οποία οδηγούν σε υπέρβαση των στόχων για το πρωτογενές πλεόνασμα (3,9% του ΑΕΠ έναντι στόχου 3,5%). Οι τελευταίες προβλέψεις του ΔΝΤ για τη χώρα μας είναι στο 2.0% για το 2018 αλλά έχουν αναθεωρηθεί προς τα πάνω, στο 2,4% για το 2019 και 2,2% για το 2020 (έναντι 1,8% και στα δύο έτη στην προηγούμενη πρόβλεψη).

Σύμφωνα ακόμα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η υλοποίηση των μέτρων πολιτικής που έχει προτείνει η Ελληνική κυβέρνηση στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2019 (όπως η διατήρηση της προσωπικής διαφοράς των συντάξεων) είναι συμβατή με την επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ ενώ συνεπάγεται ελαφρά δημοσιονομική χαλάρωση και άρα μεγαλύτερη ώθηση στην οικονομική μεγέθυνση, η οποία μπορεί να διαμορφωθεί σε 2,3% του ΑΕΠ την διετία 2019-2020.

Οι εξωτερικοί κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία συνδέονται με τις αναταραχές στις γειτονικές χώρες, Τουρκία και κυρίως Ιταλία, όπως φάνηκε και από την αύξηση των αποδόσεων των δεκαετών τίτλων που ακολούθησαν σε σημαντικό βαθμό την αύξηση των αποδόσεων στους αντίστοιχους τίτλους της Ιταλίας. Επίσης η ενδεχόμενη υποχώρηση του διεθνούς εμπορίου εξαιτίας των εμπορικών δασμών, εφόσον επηρεάσει σε σημαντικότερο βαθμό την πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας, θα μπορούσε να επιβραδύνει την οικονομική μεγέθυνση.

Όσον αφορά το εσωτερικό περιβάλλον, η αβεβαιότητα προέρχεται από τις πρόσφατες υποθέσεις που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας (Folli Follie, πωλήσεις ακινήτων με POS στην Κίνα) που δημιούργησαν καχυποψία για τις επιχειρηματικές πρακτικές και την αποτελεσματικότητα των εποπτικών θεσμών στη χώρα μας, αλλά και από τις έντονες διακυμάνσεις της χρηματιστηριακής αξίας των τραπεζικών μετοχών εξαιτίας αμφιβολιών που εξέφρασαν διεθνείς επενδυτικές τράπεζες για την αποτελεσματικότητα και ταχύτητα αποκλιμάκωσης του μεγάλου όγκου των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Παράλληλα, πιθανή επιβράδυνση των μεταρρυθμίσεων και ενδεχόμενες δημοσιονομικές πιέσεις από δικαστικές αποφάσεις που ανατρέπουν υλοποιηθέντα μέτρα πολιτικής θα δημιουργήσουν

αβεβαιότητα όσον αφορά τον προσανατολισμό της οικονομικής πολιτικής. Η αβεβαιότητα αυτή θα μπορούσε να επιταθεί λαμβάνοντας υπόψη ότι η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε εκλογικό κύκλο ο οποίος ιστορικά συνεπάγεται τάσεις χαλάρωσης της οικονομικής πολιτικής, Τέτοιες εξελίξεις είναι πιθανό να διαταράξουν τις ευνοϊκές προσδοκίες που έχουν διαμορφωθεί.

Ρευστότητα

Ο συνολικός δανεισμός του ιδιωτικού τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά) από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα συνεχίζει την καθοδική του πορεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τον Σεπτέμβριο του 2018 το υπόλοιπο των δανείων ήταν 176,5 δις, μειωμένο κατά 10,2 δις (5,4%) σε ετήσια βάση (σε σχέση με τον Σεπτέμβριο 2017) και κατά 2 δις (1,1%) σε τριμηνιαία βάση (σε σχέση με τον Ιούνιο 2018).

Από την πλευρά των καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών, τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφουν το ποσό των 131,7 δις τον Σεπτέμβριο του 2018, αυξημένο κατά 9,1 δις (7,45%) σε ετήσια βάση (σε σχέση με τον Σεπτέμβριο 2017) και κατά 2,3 δις (1,8%) σε τριμηνιαία βάση (σε σχέση με τον Ιούνιο 2018).

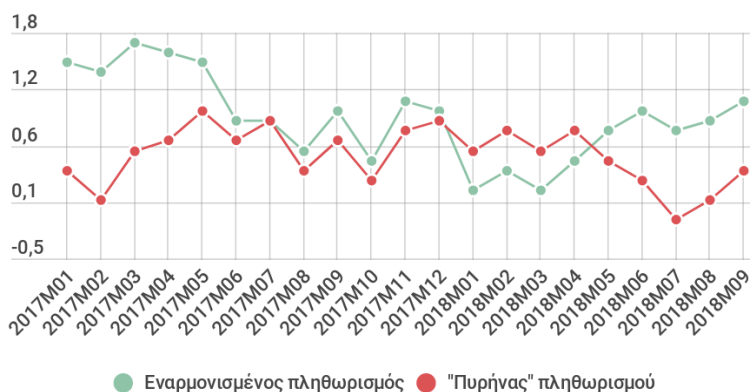
Όπως ανακοίνωσε η Τράπεζα της Ελλάδος, οι εγχώριες τράπεζες μείωσαν την εξάρτησή τους από τον Έκτακτο Μηχανισμό Ρευστότητας (ELA), η οποία διαμορφώθηκε στα 4,9 δις ευρώ τον Νοέμβριο.

Συνέπεια της βελτιωμένης ρευστότητας των τραπεζών ήταν και η βελτίωση της ρευστότητας της ιδιωτικής οικονομίας, όπως μετριέται από τις ακαθάριστες ροές νέων δανείων (δηλαδή, το σύνολο δανείων τακτής λήξης χωρίς την αφαίρεση των αποπληρωμών εκ μέρους των δανειοληπτών). Οι ροές νέων δανείων το εννιάμηνο, Ιανουάριος-Σεπτέμβριος του 2018 είναι αυξημένες (7.549 εκατ. ευρώ) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 (6.487 εκατ. ευρώ). Τα νέα δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν (από 5.257 εκατ. ευρώ σε 6.439 εκατ. ευρώ) ενώ τα άλλα νέα δάνεια (στεγαστικά, καταναλωτικά, ελεύθεροι επαγγελματίες) μειώθηκαν (από 1.230 σε 1.110 εκατ. ευρώ). Παρόλα αυτά, η τραπεζική χρηματοδότηση προς τον μη χρηματοπιστωτικό ιδιωτικό τομέα παραμένει σε πτωτική τάση, ενώ αυξάνεται το κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών.

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή) καταγράφηκε στο 1,1% τον Σεπτέμβριο του 2018 σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, σχεδόν αμετάβλητος από το 1,0% τον Σεπτέμβριο του 2017, ενώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα (0,9%) υπήρξε μια ελαφριά αύξηση.

Διάγραμμα 1. Πληθωρισμός Εναρμονισμένου δείκτη και "πυρήνας" πληθωρισμού

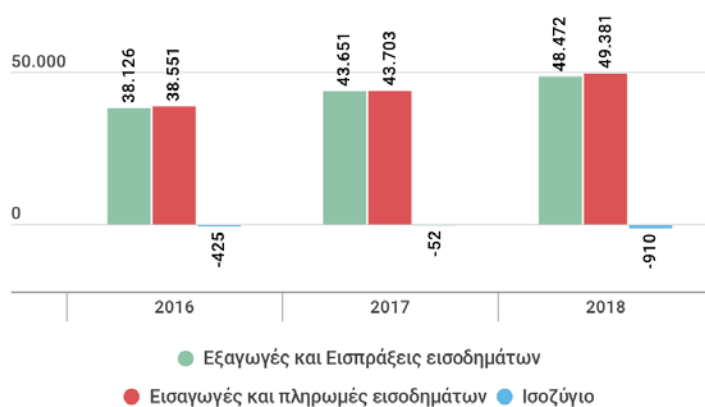

Η ενέργεια συνεχίζει και τον Σεπτέμβριο να είναι ο βασικός παράγοντας αύξησης των τιμών (5,9%). Ο «πυρήνας» του πληθωρισμού (δεν περιλαμβάνει την ενέργεια και τα μη επεξεργασμένα τρόφιμα), εμφανίζεται ιδιαίτερα χαμηλός, στο 0,4%, συνεχίζοντας να παραμένει σε αρκετά χαμηλά επίπεδα καθώς η ελληνική οικονομία βρίσκεται ακόμα κάτω από την παραγωγική της δυναμικότητα. Στην Ευρωζώνη ο εναρμονισμένος δείκτης του Σεπτεμβρίου ήταν στο 2,1% ενώ ο «πυρήνας» του πληθωρισμού στο 1,1%.

Εξωτερικός τομέας

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος μειώθηκε τον Αύγουστο του 2018 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους κατά περίπου 261,5 εκατ. ευρώ, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στο ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων (αυξήθηκε το έλλειμμα κατά 189 εκατ. ευρώ). Σε βάθος οκταμήνου το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσιάζει επιδείνωση κατά 857,2 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο οκτάμηνο του 2017. Ιδιαίτερα ενθαρρυντική ήταν η αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων οκταμήνου κατά 1.177,2 εκατ. ευρώ (εκ των οποίων τα 50,9 εκατ. ευρώ οφείλονται στις εισπράξεις Αυγούστου).

Διάγραμμα 2. Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εκατ. ευρώ)

Η σχετικά μικρή επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών είναι αναμενόμενη συνέπεια των θετικών ρυθμών μεγέθυνσης. Ωστόσο, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία

παρατηρείται μεγαλύτερη επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών (13,7% το 2018 έναντι 15,1% το 2017) συγκριτικά με το ρυθμό αύξησης των εισαγωγών (14,2% το 2018 έναντι επίσης 15,1% το 2017). Η διαφορά είναι εντονότερη στις εισπράξεις και πληρωμές εισοδημάτων (πρωτογενών και δευτερογενών). Πιο συγκεκριμένα, οι εισπράξεις εισοδημάτων το οκτάμηνο Ιανουάριος-Αύγουστος 2017 αυξήθηκαν κατά 10,8% ενώ την ίδια περίοδο το 2018 κατέγραψαν αρνητικό ρυθμό (-5,3%). Αντίθετα οι πληρωμές εισοδημάτων είχαν μια ελαφριά επιτάχυνση του ρυθμού τους από 3,7% την αντίστοιχη περίοδο το 2017 σε 5,4% το 2018.

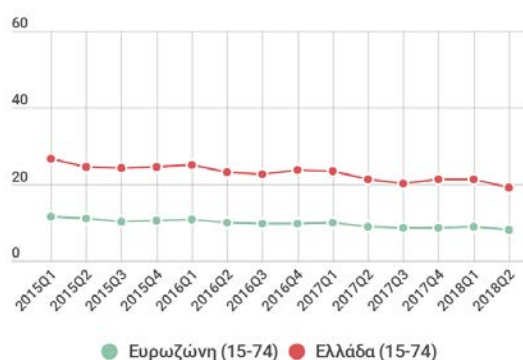
Ανεργία

Το ποσοστό ανεργίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2018 ανήλθε σε 19,0%. Το αντίστοιχο μέγεθος στην Ευρωζώνη ήταν 8,2% για το δεύτερο τρίμηνο του 2018, μειωμένο κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες σε τριμηνιαία βάση, καθώς επίσης μειωμένο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017 (9,0%).

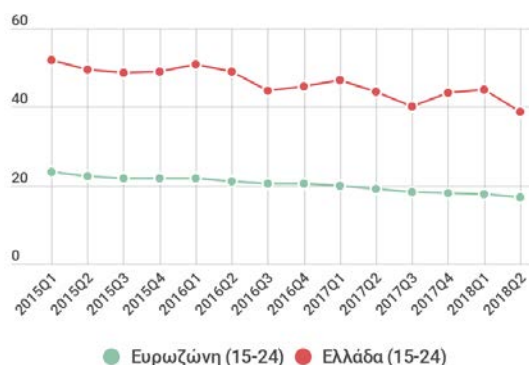
Σύμφωνα, με την Μηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ η εποχιακά διορθωμένη ανεργία για τον Αύγουστο του 2018 διαμορφώθηκε σε 18,9% έναντι 20,8% τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους και 19,1% τον Ιούλιο του 2018. Ο αριθμός των ανέργων τον Αύγουστο του 2018 ανήλθε σε 896.588 άτομα μειωμένος κατά 95.760 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2017 (-9,6%) και κατά 7.886 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2018 (-0,9%).

Διάγραμμα 3. Ποσοστό Ανεργίας, Ελλάδα και Ευρωζώνη

3Α. Ανεργία στο σύνολο του πληθυσμού (15-74 ετών)

3Β. Ανεργία στους νέους (15-24 ετών)

Η ανεργία στους νέους κάτω των 25 ετών έπεσε στο 38,8% το δεύτερο τρίμηνο του 2018, μειωμένη από το 44,4% του προηγούμενου τριμήνου του ίδιου έτους, παρουσιάζοντας επίσης μείωση σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017 (43,8%). Τα αντίστοιχα ποσοστά στην Ευρωζώνη ήταν 16,9% το δεύτερο τρίμηνο του 2018, 17,8% το προηγούμενο τρίμηνο του 2018 και 19,0% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017, συνεχίζοντας έτσι τη σταθερά πτωτική τους πορεία. Επιπλέον όσον αφορά την Ελλάδα η ανεργία των νέων κάτω των 25 ετών, σε

μηνιαία βάση, έχει επίσης πτωτική πορεία και συγκεκριμένα από 40,4% τον Αύγουστο του 2017 σε 36,8% τον Αύγουστο του 2018.

Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τριμηνιαίας Έρευνας Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ για το δεύτερο τρίμηνο του 2018, η συνολική απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,8% (69 χιλιάδες άτομα) σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, επίσης αυξήθηκε κατά 3,7% (136,6 χιλιάδες άτομα) σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Παρατηρείται (σε ετήσια βάση) αύξηση του ποσοστού όσων εργάζονται στο εμπόριο, τις μεταφορές και τις επικοινωνίες, τα ξενοδοχεία και την εστίαση και μείωση του ποσοστού όσων εργάζονται στις κατασκευές και τη βιομηχανία. Με βάση τα μηνιαία στοιχεία το σύνολο των απασχολούμενων κατά τον Αύγουστο του 2018 ανήλθε σε 3.858.189 άτομα, αριθμός αυξημένος κατά 85.997 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2017 (2,3%) και κατά 25.249 άτομα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2018 (0,7%).

Το ποσοστό μερικής απασχόλησης για το Β' τρίμηνο του 2018 ανέρχεται σε 9,4%, ενώ το ποσοστό των ατόμων που έχουν προσωρινή απασχόληση σε 8,3%. Τα ποσοστά σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 είναι σχεδόν αμετάβλητα, και συγκεκριμένα 9,9% και 8,3% αντίστοιχα (βλ. Δελτία τύπου ΕΛΣΤΑΤ: Έρευνα εργατικού δυναμικού: Β' τρίμηνο 2018, πίνακας 2 και αντίστοιχα για το 2017).

Ροές μισθωτής εργασίας

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας από το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ, μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2018 καταγράφηκαν 2.057.917 προσλήψεις και 1.769.548 αποχωρήσεις διαμορφώνοντας ένα θετικό ισοζύγιο 288.369 θέσεων μισθωτής εργασίας. Η μερική (και εκ περιτροπής) απασχόληση αντιστοιχούσε στο 53,02% των νέων προσλήψεων το εννιάμηνο, Ιανουάριος-Σεπτέμβριος, του 2018, σχεδόν στα ίδια επίπεδα με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 (53,5%).

Αμοιβές

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής ο Δείκτης Μισθολογικού Κόστους στο σύνολο της οικονομίας¹ για το Β' τρίμηνο του 2018 (εποχιακά διορθωμένος) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Β' τριμήνου 2017 παρουσιάζει αύξηση κατά 2,6% έναντι ετήσιας αύξησης 0,5% το 2017 σε σχέση με το 2016.

¹ Περιλαμβάνει τους τομείς Β έως Σ της Στατιστικής Ταξινόμησης των Οικονομικών Δραστηριοτήτων ΣΤΑΚΟΔ 08/NACE Rev. 2. Δεν περιλαμβάνονται ο πρωτογενής τομέας και οι δραστηριότητες των νοικοκυριών.

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

2.1. Δημοσιονομικό αποτέλεσμα χωρών Ευρωζώνης (Eurostat 2017)

Σύμφωνα με τις επικαιροποιημένες εκτιμήσεις της Eurostat (ΔΥΕ, Οκτ. 2018, βλ. πίνακα 2), το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το 2017, σύμφωνα με την μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA), διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 7.010 εκατ. ευρώ ή 3,9% του ΑΕΠ, ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (ΣΧΔ), διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 7.467 εκατ. ευρώ ή 4,14% του ΑΕΠ έναντι στόχου από τη ΣΧΔ 1,75% του ΑΕΠ.

Συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης (βλ. πίνακα 3 και διάγραμμα 3), το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα το 2017, σύμφωνα με την μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA), εκτιμάται ως το τρίτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη, 3,9% του ΑΕΠ (μετά από αυτό της Μάλτας (5,3%) και της Κύπρου (4,4%)), αποτυπώνοντας τη σημαντική δημοσιονομική υπεραπόδοση που επιτεύχθηκε στην χώρα. Οι χώρες με τη χειρότερη δημοσιονομική επίδοση σε όρους πρωτογενούς πλεονάσματος Γενικής Κυβέρνησης είναι η Γαλλία (-0,8%) ακολουθούμενη από την Ισπανία (-0,5%) και την Εσθονία (-0,4%). Στο σύνολο της Ευρωζώνης, το πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα 1%.

Επιπρόσθετα, συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης (βλ. πίνακα 3 και διάγραμμα 3), το συνολικό πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης στην Ελλάδα το 2017, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA), εκτιμάται ως το έκτο υψηλότερο στην Ευρωζώνη, 0,8% του ΑΕΠ (τα τρία υψηλότερα στην Ευρωζώνη είναι της Μάλτας (3,5%), της Κύπρου (1,8%) και του Λουξεμβούργου (1,4%)). Οι χώρες με την χειρότερη δημοσιονομική επίδοση σε όρους ισοζυγίου Γενικής Κυβέρνησης είναι η Ισπανία (-3,1%) ακολουθούμενη από την Πορτογαλία (-3,0%) και τη Γαλλία (-2,7%). Στο σύνολο της Ευρωζώνης, το συνολικό αποτέλεσμα (ισοζύγιο) Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA ως ποσοστό του ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε έλλειμμα 1%.

Τέλος, το ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα μειώθηκε από το 178,5% το 2016 στο 176,1% το 2017 και παραμένει το υψηλότερο επίπεδο χρέους στην Ευρωζώνη ακολουθούμενο από το αντίστοιχο της Ιταλίας (131,20%) και της Πορτογαλίας (124,8%) (βλ. πίνακα 3). Οι χώρες της Ευρωζώνης με το μικρότερο ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι η Εσθονία (8,7%) ακολουθούμενη από το Λουξεμβούργο (23,0%) και τη Λιθουανία (39,4%). Στο σύνολο της Ευρωζώνης, το ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε από το 89,1% το 2016 στο 86,8% το 2017.

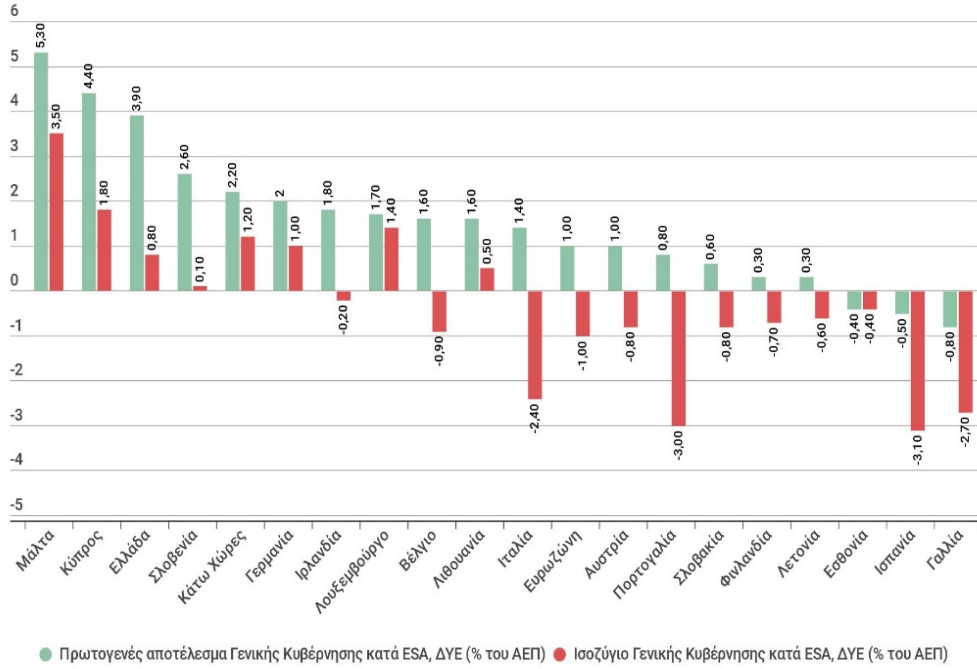
Πίνακας 2. Δημοσιονομικό Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA 2017

	ΔΥΕ, (Απρ. 2018)	ΔΥΕ, (Οκτ. 2018)	Διαφορά
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (2010)	1.454	1.391	-63
% ΑΕΠ	0,8%	0,8%	
Ενοποιημένοι Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	5.626	5.619	-7
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (2010)	7.080	7.010	-70
% ΑΕΠ	3,98%	3,89%	
Προσαρμογές Ενισχυμένης Εποπτείας (+)	449	457	7
Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με την μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας	7.529	7.467	-63
% ΑΕΠ	4,24%	4,14%	
Στόχος Ενισχυμένης Εποπτείας	3.110	3.154	43
% ΑΕΠ	1,75%	1,75%	
Δημοσιονομικό Πλεόνασμα (+) ή κενό (-)	4.419	4.313	-106
% ΑΕΠ	2,5%	2,4%	
ΑΕΠ	177.735	180.218	2.483

Πίνακας 3. Πρωτογενές αποτέλεσμα, ισοζύγιο και ακαθάριστο χρέος Γενικής Κυβέρνησης χωρών Ευρωζώνης, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)

Χώρα	Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)	Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)	Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης, ΔΥΕ (% του ΑΕΠ)
Μάλτα	5,30	3,50	50,90
Κύπρος	4,40	1,80	96,10
Ελλάδα	3,90	0,80	176,10
Σλοβενία	2,60	0,10	74,10
Ολλανδία	2,20	1,20	57,00
Γερμανία	2,00	1,00	63,90
Ιρλανδία	1,80	-0,20	68,40
Λουξεμβούργο	1,70	1,40	23,00
Βέλγιο	1,60	-0,90	103,40
Λιθουανία	1,60	0,50	39,40
Ιταλία	1,40	-2,40	131,20
Ευρωζώνη	1,00	-1,00	86,80
Αυστρία	1,00	-0,80	78,30
Πορτογαλία	0,80	-3,00	124,80
Σλοβακία	0,60	-0,80	50,90
Φινλανδία	0,30	-0,70	61,30
Λετονία	0,30	-0,60	40,00
Εσθονία	-0,40	-0,40	8,70
Ισπανία	-0,50	-3,10	98,10
Γαλλία	-0,80	-2,70	98,50

Διάγραμμα 4. Επικαιροποιημένο πρωτογενές και συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (κατά ESA) χωρών Ευρωζώνης, 2017

2.2. Δημοσιονομικά στοιχεία εννιαμήνου 2018

Σύμφωνα με την εκτίμηση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές το εννιάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2018 εμφανίζεται βελτιωμένο κατά 1.089 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο εννιάμηνο του προηγούμενου έτους.

Ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσιάζει μειωμένο ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα κατά 311 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση. Στην πλευρά των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού εμφανίζονται αυξημένα τα φορολογικά έσοδα κατά 516 εκατ. ευρώ και τα έσοδα του ΠΔΕ κατά 298 εκατ. ευρώ. Αυτό αντισταθμίζεται από τα μειωμένα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, κατά 1.037 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση, που περιλαμβάνονται στην κατηγορία «Μη Φορολογικά και Έκτακτα Έσοδα».

Στην πλευρά των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού παρατηρείται αύξηση κατά 582 εκατ. ευρώ, η οποία οφείλεται στην αύξηση των Πρωτογενών δαπανών κατά 1.040 εκατ. ευρώ, στη μείωση των δαπανών για τόκους κατά 353 εκατ. ευρώ και στη μείωση των δαπανών ΠΔΕ κατά 105 εκατ. ευρώ.

Αναφορικά με τους υπόλοιπους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, τα Νομικά Πρόσωπα εμφανίζουν μειωμένα έσοδα κατά 157 εκατ. ευρώ και μειωμένες δαπάνες κατά 423 εκατ. ευρώ, καταλήγοντας σε ένα ταμειακό πρωτογενές αποτέλεσμα βελτιωμένο κατά 213 εκατ. σε ετήσια βάση. Οι μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό εμφανίζονται αυξημένες κατά 94 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 582 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 335 εκατ. ευρώ με συνέπεια το πρωτογενές αποτέλεσμά τους να είναι βελτιωμένο κατά 244 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης οφείλεται κυρίως στις αυξημένες μεταβιβάσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ύψους 509 εκατ. ευρώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017.

Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης καταγράφουν αυξημένα έσοδα κατά 905 εκατ. ευρώ και αυξημένες δαπάνες κατά 1.210 εκατ. ευρώ, με συνέπεια την επιδείνωση του ταμειακού πρωτογενούς πλεονάσματός τους κατά 306 εκατ. ευρώ σε ετήσια βάση. Η αύξηση των εσόδων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης οφείλεται αφενός στην αύξηση των μεταβιβάσεων από τον Κρατικό προϋπολογισμό κατά 387 εκατ. ευρώ και αφετέρου στην αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 473 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 (το τελευταίο δεν φαίνεται στη συνοπτική ταξινόμηση του πίνακα 4).

Τέλος, η μεγαλύτερη μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης κατά 709 εκατ. το εννιάμηνο του 2018 έναντι μικρότερης μείωσης κατά 442 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι είχε ευνοϊκότερη επίπτωση κατά 267 εκατ. ευρώ στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης το 2018.

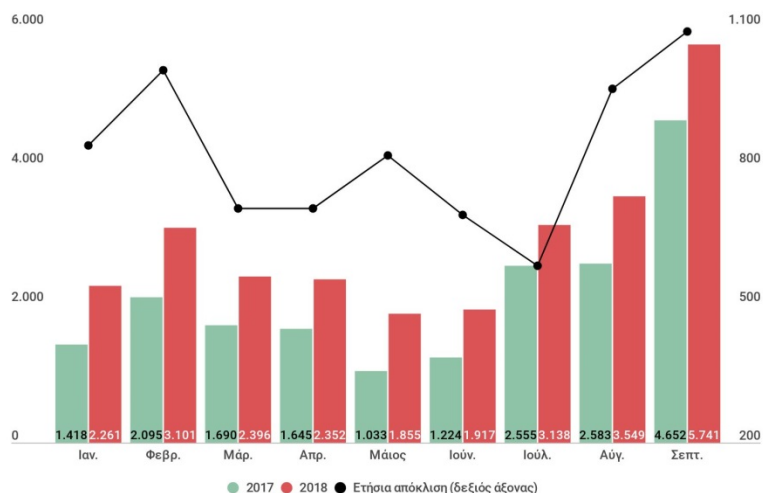
Έκθεση Γ τριμήνου 2018

Πίνακας 4. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης, Ιανουάριος-Σεπτέμβριος

	2017	2018	Διαφορά
Κρατικός Προϋπολογισμός			
Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού	36.027	37.214	1.188
Φορολογικά Έσοδα	33.284	33.801	516
Μη Φορολογικά και μη Τακτικά Έσοδα	5.548	4.795	-753
Επιστροφές φόρων	4.077	2.951	-1.126
Έσοδα ΠΔΕ	1.271	1.569	298
Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	36.354	36.936	582
Πρωτογενείς δαπάνες	29.707	30.747	1.040
Τόκοι	4.870	4.517	-353
Δαπάνες ΠΔΕ	1.777	1.672	-105
Επίπτωση υποχρεώσεων παρελθόντων ετών	-1.696	-2.260	-563
Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού	2.846	2.535	-311
Νομικά Πρόσωπα εκτός Κρατικού Προϋπολογισμού			
Έσοδα	6.687	6.530	-157
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>3.209</i>	<i>3.303</i>	<i>94</i>
Δαπάνες	5.407	4.984	-423
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>289</i>	<i>236</i>	<i>-52</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Νομικών προσώπων	1.568	1.781	213
Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)			
Έσοδα	4.293	4.876	582
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>2.568</i>	<i>3.077</i>	<i>509</i>
Δαπάνες	4.181	4.516	335
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>46</i>	<i>43</i>	<i>-3</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΤΑ	158	402	244
Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)			
Έσοδα	31.725	32.630	905
<i>εκ των οποίων μεταβιβάσεις</i>	<i>15.676</i>	<i>16.062</i>	<i>387</i>
Δαπάνες	29.732	30.942	1.210
<i>εκ των οποίων τόκοι</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>-1</i>
Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΟΚΑ	1.997	1.690	-306
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης			
Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (μη ενοποιημένο)	6.569	6.409	-160
Ενδοκυβερνητικοί τόκοι	-746	-832	-86
Επίπτωση μεταβολής ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων	442	709	267
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	-345	-314	30
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-1.268	-231	1.037
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές	4.652	5.741	1.089

Πηγή: Εκτέλεση προϋπολογισμού Κράτους και Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμήσεις ΓΠΚΒ

Διάγραμμα 5. Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης με προσαρμογές, σε μηνιαία σωρευτική βάση, Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου, σε εκατ. ευρώ²

Μεθοδολογικές Διευκρινίσεις

Τα στοιχεία του Κρατικού προϋπολογισμού προέρχονται από το μηνιαίο δελτίο εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού ενώ τα στοιχεία των λοιπών υποτομών της Γενικής Κυβέρνησης από το μηνιαίο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης όπως δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών.

Υπάρχουν δύο ιδιαιτερότητες στη χρήση των δελτίων για τις ανάγκες του παρόντος πίνακα. Η πρώτη αφορά το ταμειακό αποτέλεσμα του κράτους στο δελτίο της Γενικής Κυβέρνησης που δεν είναι ίδιο με εκείνο που δημοσιεύεται στο δελτίο του Κράτους (βλ. προσαρμογές στη σελίδα 29 του Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Για λόγους απλούστευσης, τα ταμειακά στοιχεία στον πίνακα προέρχονται από το δελτίο του Κράτους όπως εμφανίζεται στο στοιχείο V του πίνακα 1.Β, και περιλαμβάνουν στο αποτέλεσμα την εξόφληση υποχρεώσεων παρελθόντων οικονομικών ετών.

Η δεύτερη αφορά τους ενδοκυβερνητικούς τόκους, δηλαδή τους τόκους που καταβάλλει το κράτος στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης που κατέχουν κρατικούς τίτλους – κυρίως *repos*. Αυτοί έχουν μεν εξουδετερωθεί από το πρωτογενές αποτέλεσμα του κράτους (αφού συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες για τόκους) παραμένουν όμως στα έσοδα των υποτομών. Το ύψος τους ισούται με το άθροισμα των πρωτογενών αποτελεσμάτων των επιμέρους υποτομών, μείον το ενοποιημένο πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης (βλ. σελ. 2 Δελτίου Γενικής Κυβέρνησης). Στον πίνακά μας η ενοποίηση των ενδοκυβερνητικών τόκων γίνεται μαζί με τις υπόλοιπες τελικές προσαρμογές.

Οι υπόλοιπες προσαρμογές είναι η μεταβολή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης (προσεγγιστικό μέγεθος για τη μεταβολή των απλήρωτων

² Οι διαφορές στα ποσά των προηγούμενων μηνών σε σχέση με τα δημοσιονομικά στοιχεία του Γραφείου Προϋπολογισμού, οφείλονται σε αναθεωρήσεις στοιχείων του Υπουργείου Οικονομικών.

υποχρεώσεων), τα έσοδα από ANFAs και SMPs (εξαιρούνται από τη μεθοδολογία του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής) και τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων.

Οι αποκρατικοποιήσεις έχουν ιδιαίτερη δημοσιονομική μεταχείριση. Αν πρόκειται για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, όπως η αγοραπωλησία μετοχών, τότε δεν καταγράφονται καθόλου στο αποτέλεσμα³. Αν πρόκειται για πωλήσεις φυσικών περιουσιακών στοιχείων, όπως ακίνητα, τότε καταγράφονται στο αποτέλεσμα κατά ESA αλλά όχι στο αποτέλεσμα κατά πρόγραμμα. Αν τέλος, πρόκειται για έσοδα από εκμετάλλευση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων με διατήρηση της ιδιοκτησίας από το κράτος, δηλαδή παραχωρήσεις, τότε καταγράφονται και στο αποτέλεσμα κατά ESA και στο αποτέλεσμα κατά πρόγραμμα. Ωστόσο το αντίτιμο της παραχώρησης δεν καταγράφεται εξολοκλήρου στο έτος είσπραξης αλλά κατανέμεται στα έτη διάρκειας της παραχώρησης με όρους παρούσας αξίας, δηλαδή τα ποσά στα πρώτα έτη είναι σχετικά χαμηλά και αυξάνονται στα επόμενα. Εδώ, για λόγους απλούστευσης, εξαιρούνται εξολοκλήρου από το αποτέλεσμα του πίνακα 4.

Σημειώνεται, τέλος, ότι το Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα με Προσαρμογές που παρουσιάζουμε είναι μια εκτίμηση που διευκολύνει τη σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (που έχει υπολογιστεί με την ίδια μεθοδολογία) και επιτρέπει την παρακολούθηση της δημοσιονομικής πορείας κατά το τρέχον έτος. Τονίζουμε ωστόσο ότι δεν είναι συγκρίσιμο με το αποτέλεσμα που δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ ακολουθώντας τη μεθοδολογία ESA, ούτε με εκείνο που δημοσιοποιεί το ΓΛΚ ακολουθώντας τη μεθοδολογία του προγράμματος. Αυτά τα τελευταία είναι τα μόνα επίσημα αποτελέσματα και περιλαμβάνουν επιπλέον προσαρμογές όπως η χρονική μεταχείριση επιμέρους φορολογικών εσόδων, ο υπολογισμός clawback/rebate, η διαφορά πληρωμών από φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών, η διαφορά εισπράξεων από αιτήματα πληρωμής ΠΔΕ κ.λπ. οι οποίες απουσιάζουν από τον πίνακα 4.

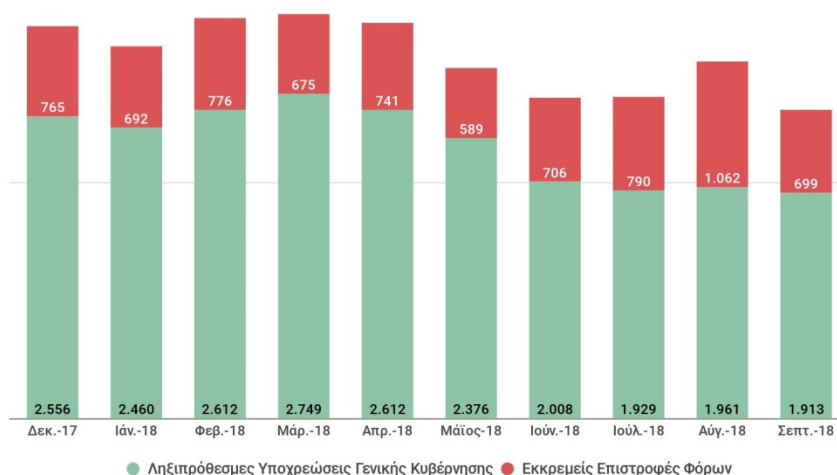
³ Οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές αφορούν την αλλαγή μορφής ενός περιουσιακού στοιχείου, όπως οι μετοχές, σε ένα άλλο, όπως μετρητά, συνεπώς δεν έχουν δημοσιονομική επίπτωση. Αυτό ισχύει εφόσον η συναλλαγή γίνεται σε τιμές αγοράς. Σε διαφορετική περίπτωση, όπως στην αγορά μετοχών για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, η Eurostat έκρινε ότι οι τιμές ήταν τεχνητές αφού η πραγματική αξία αγοράς ήταν μηδενική και συμπεριέλαβε τις σχετικές δαπάνες στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα κατά ESA. Ωστόσο τα σχετικά ποσά εξαιρούνται κατά πρόγραμμα.

2.3. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις και απαιτήσεις Δημοσίου

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις δημοσίου

Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του δημοσίου προς τους ιδιώτες διακρίνονται στις ληξιπρόθεσμες δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης και στις εκκρεμείς επιστροφές φόρων.

Διάγραμμα 6. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης, σε εκατ. ευρώ

Στο εννιάμηνο του 2018 καταγράφηκε μείωση των συνολικών ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων κατά 709 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2017 οι ληξιπρόθεσμες οφειλές μειώθηκαν το εννιάμηνο κατά 643 εκατ. ευρώ φτάνοντας τα 1.913 εκατ. ευρώ και οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων μειώθηκαν κατά 66 εκατ. ευρώ στα 699 εκατ. ευρώ.

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογουμένων

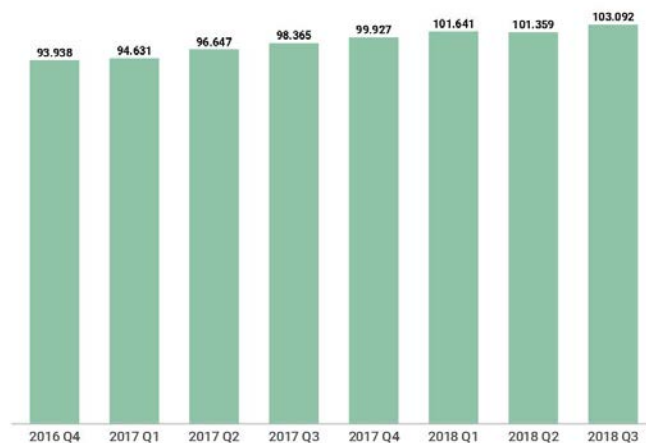
Το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο⁴ στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2018 (Σεπτέμβριος), σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, διαμορφώθηκε στα 103,09 δις ευρώ, αυξημένο κατά 4,72 δις ευρώ σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2017 και κατά 1,73 δις ευρώ σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2018. Αυτή η αύξηση οφείλεται στο γεγονός ότι στη διάρκεια του τρίτου τριμήνου οι εκροές από το συνολικό ληξιπρόθεσμο υπόλοιπο, δηλαδή οι εισπράξεις και διαγραφές ληξιπρόθεσμων οφειλών (1,62 δις) ήταν λιγότερες από τις εισροές, δηλαδή τη δημιουργία νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών⁵ (2,64 δις).

⁴ Το "Συνολικό Ληξιπρόθεσμο Υπόλοιπο" περιλαμβάνει τις συσσωρευμένες οφειλές στο τέλος κάθε μήνα αναφοράς, αθροίζοντας το «παλιό» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε στις 30/11 του προηγούμενου έτους, με το «νέο» ληξιπρόθεσμο χρέος, όπως διαμορφώθηκε μέχρι τον μήνα αναφοράς και αφαιρώντας εισπράξεις και διαγραφές έναντι «παλιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους μέχρι τον μήνα αναφοράς.

⁵ Η διαφορά στις ροές εξηγεί μόνο μέρος της αύξησης των ληξιπρόθεσμων (περίπου 1 από τα 1,73 δις ευρώ). Ο λόγος είναι ότι τα νέα ληξιπρόθεσμα υπολογίζονται στην αρχή του μήνα αναφοράς ενώ το συνολικό ληξιπρόθεσμο στο τέλος του. Αν εφαρμόσουμε την ταυτότητα ροών-αποθεμάτων ($S_2 - S_1 = I - O$) δηλαδή η μεταβολή του αποθέματος (συνολικό

Εξετάζοντας την πορεία του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά το τρίτο τρίμηνο του 2018 σε μηνιαία βάση διαπιστώνουμε ότι τον Ιούλιο (στοιχεία κατά την 1/8/2018) αυξήθηκε κατά 345,82 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην επιβάρυνση από τη λήξη της πρώτης δόσης του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Η αύξηση συνεχίστηκε και τον Αύγουστο (στοιχεία κατά την 1/9/2018) και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό (939,50 εκατ. ευρώ). Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή η επιβάρυνση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου προήλθε σε μεγάλο βαθμό από μικρό αριθμό οφειλετών με υψηλές οφειλές, οι περισσότερες εκ των οποίων ταξινομούνται στην κατηγορία δανείων (καταπτώσεις εγγυήσεων ελληνικού δημοσίου) και δευτερευόντως στην κατηγορία ΦΠΑ. Τον Σεπτέμβριο (στοιχεία κατά την 1/10/2018), τέλος, παρατηρήθηκε νέα αύξηση του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου κατά 449,92 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα που οφείλεται στην επιβάρυνση από λήξεις των δόσεων του φόρου εισοδήματος και του ΕΝΦΙΑ και δικαιολογείται στο πλαίσιο της εποχικής διακύμανσης του συγκεκριμένου υπολοίπου.

Διάγραμμα 7. Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φορολογούμενων (εκατ. ευρώ)

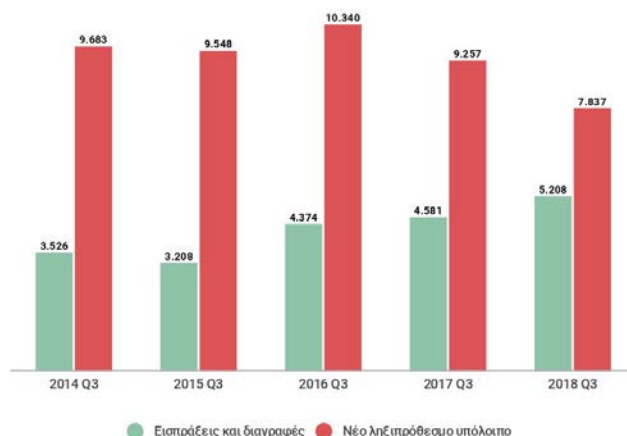
Σημειώνεται ότι οι μηνιαίες αυξήσεις του συνολικού ληξιπρόθεσμου υπολοίπου διαπιστώνονται μετά από μια περίοδο τριών διαδοχικών μειώσεων κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους.

Θετικό στοιχείο είναι ωστόσο ότι συνεχίζεται και σε αυτό το τρίμηνο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους η αύξηση των εισπράξεων και των διαγραφών. Ειδικότερα οι εισπράξεις και οι διαγραφές αυξήθηκαν κατά 627 εκατ. ευρώ σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2017, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος (441,86 εκατ. ευρώ) αφορά σε αύξηση των εισπράξεων των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Παράλληλα σημαντική είναι και η μείωση του ρυθμού δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων, αφού τα νέα

ληξιπρόθεσμο) μεταξύ δύο χρονικών στιγμών ισούται με τις εισροές (νέο ληξιπρόθεσμο) μείον τις εκροές (εισπράξεις και διαγραφές) στη διάρκεια μεταξύ των δύο χρονικών στιγμών και λύσουμε ως προς τις εισροές, τότε το νέο ληξιπρόθεσμο είναι $103,09 - 101,36 + 1,62 = 3,35$ δις.

ληξιπρόθεσμα της περιόδου 1/12/2017-31/8/2018 ανέρχονται σε 7,84 δις ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 1,42 δις ευρώ σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους.

Διάγραμμα 8. Εισπράξεις-διαγραφές και νέα ληξιπρόθεσμα (εκατ. ευρώ)

Αναφορικά με τον συνολικό αριθμό των οφειλετών, στο τρίτο τρίμηνο του 2018 παρατηρείται αύξηση κατά 243.538 άτομα σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2017 με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται στα 4.312.395 άτομα. Χαρακτηριστικό είναι ότι αύξηση αυτή εντοπίζεται πρωτίστως στους οφειλέτες με χρέος κάτω από 500 ευρώ, καθώς στην κατηγορία αυτή προστέθηκαν 312.812 νέοι οφειλέτες.

Πίνακας 5. Κατανομή οφειλετών

Εύρος οφειλής (ευρώ)	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών τέταρτο τρίμηνο 2017	Πλήθος ΑΦΜ οφειλετών τρίτο τρίμηνο 2018	Μεταβολή πλήθους οφειλετών	Ποσοστιαία μεταβολή πλήθους οφειλετών
<500	2.201.910	2.514.722	312.812	14,21%
500-10.000	1.577.330	1.508.923	-68.407	-4,34%
10.000-100.000	249.103	247.008	-2.095	-0,84%
100.000-1.000.000	32.766	33.835	1.069	3,26%
>1.000.000	7.748	7.907	159	2,05%
Σύνολο	4.068.857	4.312.395	243.538	5,99%

Πηγή: ΑΑΔΕ

Σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο ο αριθμός των οφειλετών αυξήθηκε κατά 584.979 άτομα και ερμηνεύεται σε μεγάλο βαθμό (για τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο) από την επίδραση της εποχικότητας, δηλαδή την λήξη δόσεων ορισμένων κατηγοριών φόρων στις οποίες ένα μέρος των φορολογουμένων δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί. Ενδεικτικό είναι ότι τον Αύγουστο, κατά τον οποίο δεν υπήρχαν προγραμματισμένες λήξεις δόσεων του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και του ΕΝΦΙΑ, ο αριθμός των οφειλετών μειώθηκε κατά

131.661 άτομα σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα ακολουθώντας τη γενικότερη τάση μείωσης που παρατηρήθηκε και το προηγούμενο τρίμηνο.

Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ασφαλισμένων

Aπό την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την 3η Τριμηνιαία Έκθεση Προόδου Έτους 2018 του ΚΕΑΟ, το σύνολο των ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών στο τέλος του τρίτου τριμήνου του έτους διαμορφώθηκε στα 34.354 εκατ. ευρώ⁶, δηλαδή παρουσίασε αύξηση κατά 493 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, εκ των οποίων 130 εκατ. ευρώ αφορούν σε αύξηση στις κύριες οφειλές.

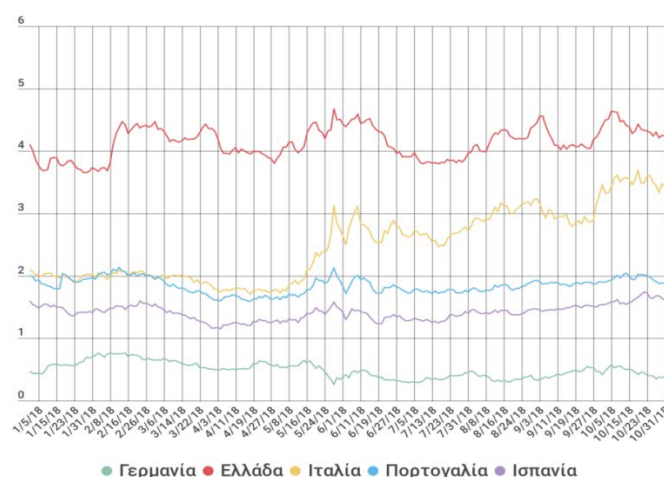
Η ανωτέρω αύξηση οφείλεται αφενός στην ένταξη νέων οφειλών και στην αύξηση των πρόσθετων τελών για τους οφειλέτες που είναι ήδη ενταγμένοι στο ΚΕΑΟ και αφετέρου στην εισαγωγή 38.648 νέων οφειλετών με συνολικές οφειλές ύψους 192 εκατ. ευρώ. Ως εκ τούτου ο συνολικός αριθμός των οφειλετών διαμορφώθηκε στο τέλος του Σεπτεμβρίου στους 1.400.091, αυξημένος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο κατά 7.953 οφειλέτες.

⁶ Οι συνολικές οφειλές περιλαμβάνουν τις κύριες οφειλές ύψους 24.458 εκατ. ευρώ και τα πρόσθετα τέλη ύψους 9.896 εκατ. ευρώ.

2.4. Οι αποδόσεις των δεκαετών τίτλων

Η πορεία αποκλιμάκωσης της απόδοσης των δεκαετών ομολόγων έχει αντιστραφεί, κυρίως λόγω της ανησυχίας στις διεθνείς αγορές σχετικά με τις εξελίξεις στην Ιταλία. Αποτέλεσμα αυτής της ανησυχίας είναι η απόδοση των δεκαετών τίτλων του ελληνικού κράτους να υπερβεί το 4%, καταδεικνύοντας τις σημαντικές προκλήσεις της μετά το πρόγραμμα περιόδου και τη σημασία της συνέχισης άσκησης χρηστής και συνετής δημοσιονομικής πολιτικής. Συγκεκριμένα, από τον Αύγουστο του 2018 η απόδοση είναι σταθερά πάνω από το 4%, ωστόσο, παρά τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις, από τον Οκτώβριο διαγράφεται μια καθοδική τάση με την απόδοση στις 31/10/2018 τα βρίσκεται στο 4,24%.

Διάγραμμα 9. Αποδόσεις 10ετών ομολόγων

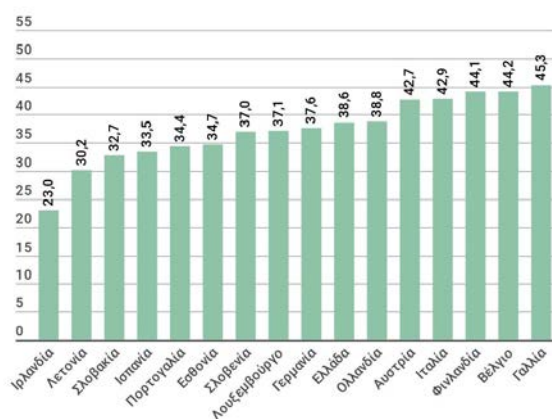
Οι αποδόσεις των ελληνικών τίτλων παραμένουν σημαντικά υψηλότερες από τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης. Η διαφορά από τους γερμανικούς τίτλους από 364 μονάδες βάσης στις αρχές του έτους έχει διαμορφωθεί στις 385, ενώ από τους πορτογαλικούς τίτλους η διαφορά από 210 μονάδες βάσης έχει διαμορφωθεί στις 236 μονάδες. Η διαφορά από την Ιταλία έχει μειωθεί από τις 201 μονάδες στην αρχή του έτους στις 81 αλλά αυτό οφείλεται στην αύξηση των αποδόσεων των ιταλικών δεκαετών τίτλων, ενώ με την Ισπανία η διαφορά έχει επίσης αυξηθεί, από 251 μονάδες βάσης στην αρχή του έτους έχει φτάσει στις 262.

2.5. Συγκριτική παρουσίαση εσόδων από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές (Έκθεση ΟΟΣΑ)

Η Έκθεση του ΟΟΣΑ «Tax Policy Reforms 2018», περιγράφει τις τάσεις και τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στον τομέα της φορολογίας στις 35 χώρες του ΟΟΣΑ⁷. Τα φορολογικά έσοδα, συμπεριλαμβανομένων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των χωρών τόσο σε επίπεδο ΟΟΣΑ, όσο και σε επίπεδο Ευρωζώνης.

Σε επίπεδο Ευρωζώνης, ο μέσος όρος εσόδων από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2016 διαμορφώνεται στο 37,3%. Στις πρώτες θέσεις βρίσκονται η Γαλλία (45,3%), το Βέλγιο (44,2%) και η Φινλανδία (44,1%) ενώ στις τελευταίες θέσεις η Ιρλανδία (23%), η Λετονία (30,2%) και η Σλοβακία (32,7%). Η Ελλάδα με 38,6% βρίσκεται στην έβδομη υψηλότερη θέση από τις 16 χώρες της Ευρωζώνης που συμμετέχουν στον ΟΟΣΑ⁸, δηλαδή λίγο πιο πάνω από τη μεσαία θέση της κατάταξης.

Διάγραμμα 10. Φορολογικά έσοδα και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωζώνης το 2016.

Σημείωση: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Κύπρο και τη Μάλτα που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ, καθώς και για τη Λιθουανία που έγινε μέλος του ΟΟΣΑ στις 5/7/2018.

Πηγή: Βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ. Επεξεργασία ΓΠΚΒ.

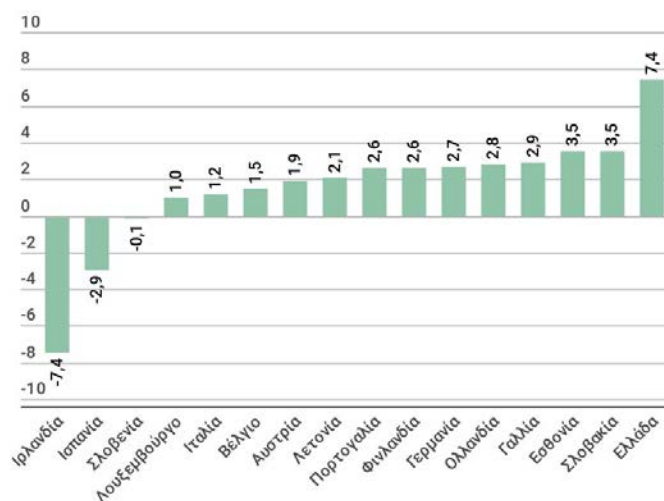
Εξετάζοντας την εξέλιξη των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες του ΟΟΣΑ διαπιστώνεται ότι παρουσίασαν αύξηση το 2016 για έβδομη συνεχή χρονιά, καθώς το 2009 είχαν αγγίξει το χαμηλότερο τους επίπεδο με μέσο όρο 32,3%. Αντίστοιχη είναι η τάση και σε επίπεδο Ευρωζώνης, καθώς αύξηση φορολογικών εσόδων πραγματοποιήθηκε το 2016 σε 10 από τις 16 χώρες που συμμετέχουν και στον ΟΟΣΑ.

⁷ Δεν περιλαμβάνεται η Λιθουανία, η οποία έγινε μέλος του ΟΟΣΑ στις 5/7/2018.

⁸ Από τις χώρες της Ευρωζώνης δεν περιλαμβάνονται η Κύπρος και η Μάλτα που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ, καθώς και η Λιθουανία, η οποία έγινε πρόσφατα μέλος του ΟΟΣΑ (5/7/2018) και δεν υπάρχουν ακόμα διαθέσιμα στοιχεία.

Συγκρίνοντας την περίοδο πριν την οικονομική κρίση με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία και συγκεκριμένα τα έτη 2007 και 2016 στις χώρες της Ευρωζώνης διαπιστώνεται ότι τα φορολογικά έσοδα σαν ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν σε 13 από τις 16 χώρες, ενώ το ύψος της αύξησης κατά μέσο όρο άγγιξε τις 1,6 ποσοστιαίες μονάδες.

Διάγραμμα 11. Μεταβολή του συνόλου των φορολογικών εσόδων και των ασφαλιστικών εισφορών ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ των ετών 2007-2016 στις χώρες της Ευρωζώνης.

Πηγή: Βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ. Επεξεργασία ΓΠΚΒ.

Η Ελλάδα παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση των εσόδων προς ΑΕΠ στην Ευρωζώνη κατά την περίοδο 2007-2016 (κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες) σαν συνέπεια των μέτρων που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής. Στον αντίποδα, η Ιρλανδία παρουσίασε τη μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού αυτού (επίσης κατά 7,4 ποσοστιαίες μονάδες), γεγονός που οφείλεται στην σημαντική αύξηση του ΑΕΠ της χώρας το 2015.

Σύμφωνα με την Έκθεση, η αύξηση των φορολογικών εσόδων οφείλεται αφενός στην εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης κατά τη διάρκεια των ετών μετά την οικονομική κρίση και αφετέρου σε οικονομικές διακυμάνσεις στο επίπεδο των επενδύσεων, της απασχόλησης και της αγοραπωλησίας προϊόντων που επηρέασαν τη φορολογική βάση και κατά συνέπεια και το ύψος των φορολογικών εσόδων.

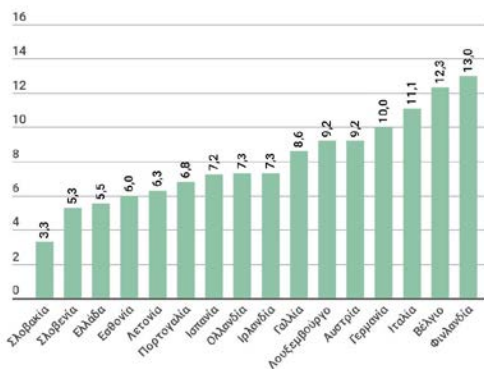
Φορολογικά έσοδα ανά είδος φόρου

Εκτός από το ύψος των φορολογικών εσόδων, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύνθεσή τους. Σε 18 χώρες με βασικότερες τη Δανία, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία ο φόρος εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων αποτελεί την κύρια πηγή φορολογικών εσόδων. Σε 9 χώρες το μεγαλύτερο μερίδιο φορολογικών εσόδων προέρχεται από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, ενώ στις υπόλοιπες 11 χώρες, στις οποίες ανήκει και η Ελλάδα, τα φορολογικά έσοδα συγκεντρώνονται κυρίως από τους φόρους που συνδέονται με την κατανάλωση.

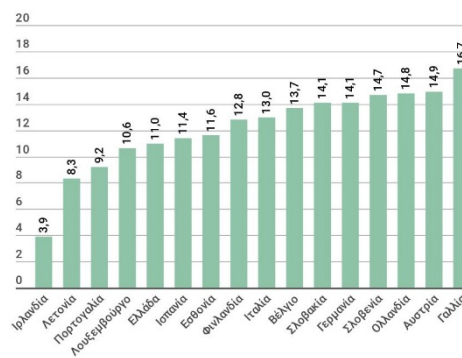
Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων και ο ΦΠΑ διαμορφώνουν το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων. Αντίθετα, ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και ιδιοκτησίας ακινήτων αποτελούν μικρότερης σημασίας πηγή εσόδων.

Διάγραμμα 12. Έσοδα ανά κατηγορία στις χώρες της Ευρωζώνης

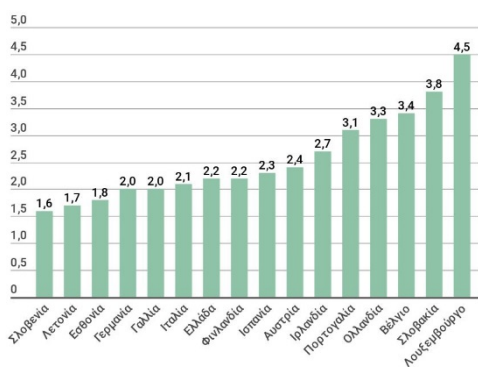
Α. Φόροι Εισοδήματος φυσικών προσώπων

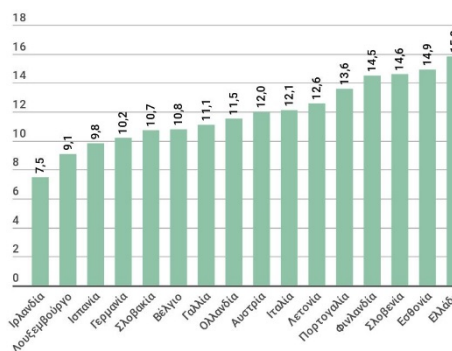
Β. Ασφαλιστικές εισφορές

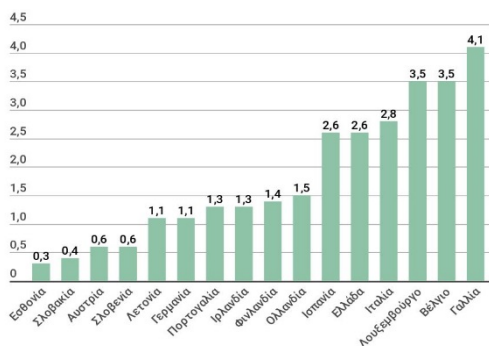
Γ. Φόροι Εισοδήματος νομικών προσώπων

Δ. Φόροι αγαθών και υπηρεσιών

Ε. Φόροι Περιουσίας

Πηγή: Βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ. Επεξεργασία ΓΠΚΒ.

Σημείωση: Για τους φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων στην Ελλάδα χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία του 2015 αντί του 2016 ως τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα.

Σε επίπεδο χωρών της Ευρωζώνης τις πρώτες θέσεις της κατάταξης των φόρων εισοδήματος φυσικών προσώπων καταλαμβάνουν η Φινλανδία (13%), το Βέλγιο (12,3%) και η Ιταλία (11,1%), ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην δέκατη τέταρτη θέση, με τα έσοδά της από το συγκεκριμένο είδος φόρου ως ποσοστό του ΑΕΠ να διαμορφώνονται σε αρκετά χαμηλότερο επίπεδο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, ο οποίος αγγίζει το 8%.

Σε σχέση με τα έσοδα από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης η Γαλλία και η Αυστρία συγκεντρώνουν τα υψηλότερα έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ (16,7% και 14,9% αντίστοιχα), ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στη 12^η σε σχέση με τις 16 χώρες της Ευρωζώνης, με τα έσοδα από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης να ανέρχονται για το 2016 στο 11% του ΑΕΠ, κάτω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (12,2%).

Στους φόρους εισοδήματος νομικών προσώπων, την πρώτη θέση σε επίπεδο Ευρωζώνης καταλαμβάνει το Λουξεμβούργο (4,5%) και ακολουθούν η Σλοβακία (3,8%) και το Βέλγιο (3,4%), ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στη δέκατη θέση με 2,2%, οριακά κάτω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης (2,6%).

Σε σχέση με τους φόρους σε αγαθά και υπηρεσίες (ΦΠΑ, Ειδικοί φόροι κατανάλωσης, δασμοί) η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση σε επίπεδο Ευρωζώνης με 15,8%, ενώ ακολουθούν η Εσθονία (14,9%) και η Σλοβενία (14,6%). Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης βρίσκονται η Ιρλανδία (7,5%) και το Λουξεμβούργο (9,1%). Ο μέσος όρος στην Ευρωζώνη είναι 11,9%.

Τέλος, στα έσοδα από φόρους στην περιουσία (ιδιοκτησία, μεταβίβαση, χρηματοοικονομικές συναλλαγές) στην πρώτη θέση της Ευρωζώνης βρίσκεται η Γαλλία με 4,1% και ακολουθούν το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο με 3,5%. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται Εσθονία (0,3%), Σλοβακία (0,4%) και Αυστρία και Σλοβενία (0,6%). Η Ελλάδα καταλαμβάνει την πέμπτη θέση με 2,6%, στο ίδιο ύψος με την Ισπανία και πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (1,8%).

Συμπερασματικά, η Ελλάδα βρίσκεται κοντά στο μέσο της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης αναφορικά με τα έσοδα από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές σαν ποσοστό του ΑΕΠ. Σε κάποιες κατηγορίες εσόδων, όπως το εισόδημα φυσικών προσώπων και οι ασφαλιστικές εισφορές η χώρα μας είναι στις χαμηλές θέσεις της κατάταξης, ενώ στους φόρους σε αγαθά και υπηρεσίες βρίσκεται στην πρώτη θέση.

3. Διαρθρωτικές εξελίξεις

3.1. Κοινωνική πολιτική

Στοιχεία εκτέλεσης προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης 2018

Ο κοινωνικός προϋπολογισμός για το πρώτο εννιάμηνο του 2018 εμφανίζει βελτιωμένο αποτέλεσμα σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους κατά 203 εκατ. ευρώ καθώς τα έσοδα είναι αυξημένα κατά 502 εκατ. ευρώ και οι δαπάνες αυξημένες κατά 300 εκατ. ευρώ.

Ειδικότερα, τα έσοδα από εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών είναι βελτιωμένα κατά 554 εκατ. ευρώ ενώ οι μεταβιβάσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό μειωμένες κατά 374 εκατ. ευρώ. Οι εισπράξεις υπέρ τρίτων και τα λοιπά έσοδα είναι αυξημένα κατά 161 και 162 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

Οι δαπάνες για την καταβολή συντάξεων (κύριων και επικουρικών) είναι μειωμένες κατά 40 εκατ. ευρώ, οι άλλες παροχές και εφάπαξ μειωμένες κατά 46 εκατ. ευρώ, οι αποδόσεις προς τρίτους είναι αυξημένες κατά 287 εκατ. ευρώ και οι λοιπές δαπάνες αυξημένες κατά 98 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 6. Εκτέλεση προϋπολογισμού κοινωνικής ασφάλισης (σε εκατ. ευρώ)

	Γ τρίμηνο 2017	Γ τρίμηνο 2018	Διαφορά
ΕΣΟΔΑ	32.728	33.231	502
Εισφορές και ρυθμίσεις οφειλών	10.269	10.823	554
Μεταβιβάσεις από κρατικό προϋπολογισμό	11.242	10.868	- 374
Εισπράξεις υπέρ τρίτων	8.811	8.972	161
Άλλα έσοδα	2.406	2.568	162
ΔΑΠΑΝΕΣ	31.374	31.674	300
Συντάξεις (κύριες και επικουρικές)	21.618	21.578	- 40
Άλλες παροχές και εφάπαξ	975	929	- 46
Αποδόσεις προς τρίτους	8.510	8.797	287
Άλλες δαπάνες	271	369	98
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	1.354	1.557	203

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας/ΕΦΚΑ

Οι ληξιπρόθεσμες αιτήσεις κύριας σύνταξης στον ΕΦΚΑ μειώθηκαν περαιτέρω από 53.776 το τέλος Ιουνίου 2018 (εκτιμώμενη δαπάνη 208 εκατ. ευρώ) σε 40.298 το τέλος Σεπτεμβρίου 2018 (εκτιμώμενη δαπάνη 181,3 εκατ. ευρώ). Αντίστοιχα, στο ΕΤΕΑΕΠ ο αριθμός των ληξιπρόθεσμων αιτήσεων επικουρικής σύνταξης μειώθηκε από 90.672 το τέλος Ιουνίου 2018 (εκτιμώμενη δαπάνη 242,5 εκατ. ευρώ) σε 89.543 (εκτιμώμενη δαπάνη περίπου 219 εκατ. ευρώ) το τέλος Σεπτεμβρίου 2018.

Προστασία ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

Οι παρακάτω παρεμβάσεις αποσκοπούν στην προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και έχουν ως στόχο τον πιο δίκαιο διαμοιρασμό του κοινωνικού μερίσματος που προκύπτει από την ανάκαμψη και την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την οκταετία των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής. Παράλληλα θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της εισοδηματικής ανισότητας η οποία όπως έχουν δείξει διεθνείς μελέτες (πχ ΟΟΣΑ)⁹ αποτελούν τροχοπέδη για την ανάπτυξη. Ένας λόγος για αυτό είναι ότι τα φτωχότερα μέλη της κοινωνίας δεν είναι σε θέση να επενδύσουν αρκετούς πόρους για την εκπαίδευσή τους και άρα περιορίζεται το ανθρώπινο κεφάλαιο στο σύνολο της οικονομίας.

Επίδομα Παιδιών

Από τα στοιχεία του ΟΠΕΚΑ προκύπτει ότι το επίδομα παιδιού έχει καταβληθεί σε περισσότερες από 870.000 οικογένειες και αφορά περισσότερα από 1,5 εκατ. παιδιά. Κατά το πρώτο οκτάμηνο του 2018 καταβλήθηκαν περίπου 675 εκατ. ευρώ (όταν το 2017 είχαν καταβληθεί συνολικά περίπου 623 εκατ. ευρώ) και επιπλέον περίπου 34 εκατ. ευρώ για αναδρομικά προηγούμενων ετών.

Από την επεξεργασία των στοιχείων¹⁰ προκύπτει ότι το 50,5% των δικαιούχων έχει αύξηση από 58% έως 110%, το 36,5% έχει αύξηση από 75% έως 163% και το 7% έχει αύξηση από 14% έως 88%. Όλες οι οικογένειες-δικαιούχοι του επιδόματος παιδιού με ένα και δύο παιδιά έχουν σημαντικές αυξήσεις ενώ οι μονογονεϊκές οικογένειες που έχουν αύξηση ξεπερνούν το 98%.

Σχολικά Γεύματα

Το πρόγραμμα για τη διανομή σχολικών γευμάτων επεκτείνεται και σύμφωνα με το σχετικό δελτίο τύπου του αρμόδιου Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης απευθύνεται σε 950 σχολεία σε 63 Δήμους της χώρας και σε συνολικά περισσότερους από 153 χιλ. μαθητές, σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά που ξεπερνά το 20%. Η εφαρμογή του για το σχολικό έτος 2018-2019 αρχίζει τον Νοέμβριο του 2018 και σε πρώτη φάση αφορά 831 σχολεία της επικράτειας (δηλαδή περίπου το 90% των μαθητών που εκδήλωσαν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα). Για την υλοποίηση του θεσμού των ζεστών σχολικών γευμάτων αρμόδιος φορέας είναι ο ΟΠΕΚΑ. Η δράση αποτελεί εθνικό πρόγραμμα ενταγμένο στον κρατικό προϋπολογισμό και για την υλοποίησή του διατίθενται 50 εκατ. ευρώ.

Βρεφονηπιακοί σταθμοί

Στο πλαίσιο της εναρμόνισης οικογενειακής και εργασιακής ζωής ενισχύθηκε για το 2018 η συμμετοχή βρεφών και νηπίων στους βρεφονηπιακούς σταθμούς της χώρας τόσο με την αύξηση του αριθμού των σταθμών όσο και με την αύξηση της χρηματοδότησης και, επομένως, και του αριθμού vouchers (60% περισσότερα vouchers την περίοδο 2018-2019 σε σχέση με την περίοδο 2014-2015, περισσότερο από 25% αύξηση σε σχέση με την περίοδο 2016-2017 και περισσότερο από 7,5% σε σχέση με την περίοδο 2017-2018). Για την περίοδο 2018-2019 για το πρόγραμμα δόθηκαν από εθνικούς πόρους 168 εκατ. ευρώ και 68 εκατ. ευρώ από το ΕΣΠΑ (αύξηση 13 εκατ. ευρώ στο σύνολο σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, ενώ ως προς τους διαθέσιμους εθνικούς πόρους παρατηρείται αύξηση

⁹ OECD 2014, Focus on Inequality and Growth, Paris.

¹⁰ Όπως έγινε από τον ΟΠΕΚΑ για το πρώτο οκτάμηνο του 2018.

μεγαλύτερη από 87% σε σχέση με την περίοδο 2016-2017 και περισσότερων από 150 εκατ. ευρώ σε σχέση με την περίοδο 2014-2015).

Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης

Από τα συνολικά στοιχεία για το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης¹¹ προκύπτει ότι μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου 2018 έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα 319.468 νοικοκυριά (τα οποία περιλαμβάνουν συνολικά 663.879 άτομα¹², από τα οποία περίπου το 52,3% είναι άνεργοι και το 15,4% εργαζόμενοι), με το συνολικό μηνιαίο κόστος για τις εγκεκριμένες αιτήσεις να ανέρχεται σε περισσότερα από 71,5 εκατ. ευρώ. Η μέση μηνιαία καταβολή ανά νοικοκυριό διαμορφώνεται στα 223,96 ευρώ.

Τον Σεπτέμβριο 2018 καταβλήθηκαν περίπου 69 εκατ. ευρώ σε συνολικά περίπου 306.000 νοικοκυριά ή περισσότερα από 625.000 άτομα (αφορούσαν τις αιτήσεις που έγιναν μέχρι 31 Αυγούστου 2018).

¹¹ Όπως προκύπτουν από την Έκθεση Παρακολούθησης Σεπτεμβρίου 2018 του ΚΕΑ, της Διεύθυνσης Καταπολέμησης της Φτώχειας του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

¹² Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή (του 2011) αυτός ο αριθμός αντιστοιχεί στο 6,14% περίπου του πληθυσμού της χώρας.

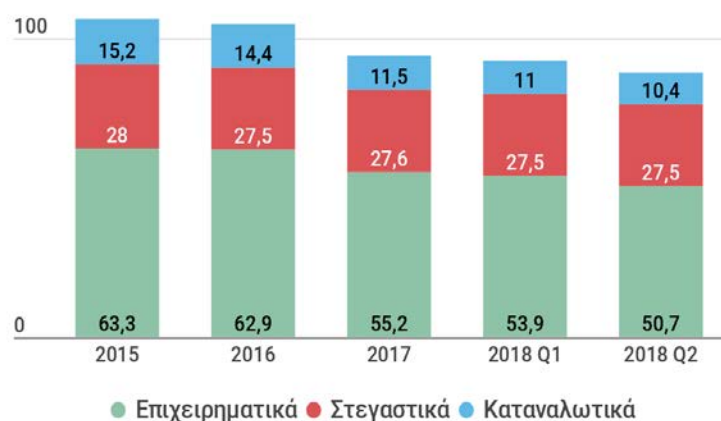
3.2. Τράπεζες

Οι ελληνικές τράπεζες βρίσκονται σε κατάσταση συνεχούς αναδιάρθρωσης των χαρτοφυλακίων τους. Οι προσπάθειές τους επικεντρώνονται στη συνεχή μείωση της εξάρτησής τους από τον έκτακτο μηχανισμό ρευστότητας, τη μείωση των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (ΜΕΑ), τη διαχείριση του μετοχικού τους κεφαλαίου καθώς και τη μείωση του λειτουργικού τους κόστους.

Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα

Σύμφωνα με την έκθεση για τους Επιχειρησιακούς Στόχους ΜΕΑ της Τράπεζας της Ελλάδος, οι ελληνικές τράπεζες μείωσαν στο τέλος Ιουνίου το απόθεμα των ΜΕΑ κατά περίπου 4,1% συγκριτικά με το τέλος Μαρτίου του 2018 και κατά 6,1% συγκριτικά με το τέλος Δεκεμβρίου του 2017 ώστε να διαμορφωθεί σε 88,6 δισ. ευρώ. Ο δε λόγος των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων προς το σύνολο των ανοιγμάτων είναι ακόμη υψηλός (47,7%) στο τέλος Ιουνίου 2018.

Διάγραμμα 13. Εξέλιξη μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, δισ ευρώ

Η μείωση των ΜΕΑ με βάση τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος οφείλεται κατά κύριο λόγο στις πωλήσεις ΜΕΑ ύψους 2,0 δισ ευρώ, στις διαγραφές 1,6 δισ ευρώ, εισπράξεις 0,6 δισ ευρώ και ρευστοποιήσεις 0,6 δισ ευρώ. Ο τριμηνιαίος ρυθμός αποκατάστασης της τακτικής εξυπηρέτησης δανείων (cure rate) παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με τα προηγούμενα τρίμηνα, δηλ. στο 1,8%, ενώ ο τριμηνιαίος δείκτης αθέτησης (default rate) εμφανίζει μια συνεχιζόμενη αυξητική πορεία σε τριμηνιαία βάση αγγίζοντας το 2,1%.

Σημαντικές επιδόσεις αποτυπώνονται στην πορεία απομείωσης των δανείων των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων, μεγάλων επιχειρήσεων και ναυτιλιακών δανείων με αντίστοιχα ποσοστά σε τριμηνιαία βάση 9,2%, 8,7% και 8,5%, ενώ σταθερά παραμένουν τα επίπεδα μείωσης των στεγαστικών δανείων.

Η μείωση των ΜΕΑ σε ετήσια βάση (συγκριτικά με τον Ιούνιο 2017) στα επιχειρηματικά δάνεια ήταν 15,7% , 24,6% στα καταναλωτικά, ενώ στα στεγαστικά μόλις 1,1%. Ο δείκτης ΜΕΑ παραμένει υψηλός και τέλος Ιουνίου 2018 άγγιξε το 44,3% για τα στεγαστικά, το 56,9% για τα καταναλωτικά και το 48% για το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο.

Οι ελληνικές τράπεζες στοχεύουν σε επιπλέον πωλήσεις ΜΕΑ έτσι ώστε να αυξήσουν τη δυνατότητα χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας.

3.3. Αποκρατικοποιήσεις

Το πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων συνεχίστηκε να εκτελείται σύμφωνα με τον προγραμματισμό του ΤΑΙΠΕΔ. Όπως προκύπτει από τις σχετικές ανακοινώσεις του ΤΑΙΠΕΔ, στο τρίτο τρίμηνο του 2018 υπήρξαν οι ακόλουθες εξελίξεις στις αποκρατικοποιήσεις:

- Υπογράφηκε η συμφωνία πώλησης του ΔΕΣΦΑ μεταξύ ΤΑΙΠΕΔ και της «SENFLUGA Energy Infrastructure Holdings S.A.» έναντι συνολικού τιμήματος 535 εκατ. ευρώ.
- Υποβλήθηκε νέα προσφορά της ΔΑΑ ΑΕ για την 20ετή επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Αεροδρομίου Αθηνών, συνολικού τιμήματος 1.382,6 εκατ. ευρώ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ. Το καθαρό έσοδο εκτιμάται στα 1.115 δις ευρώ. Η νέα προσφορά είναι μεγαλύτερη κατά 782,6 εκατ. ευρώ από εκείνη του Μαΐου 2017, η οποία προέβλεπε ένα τίμημα 600 εκατ. ευρώ συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.